

WRAN

Jaroslav
Hůlka

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Vrah

Jaroslav Hůlka

Znění tohoto textu vychází z díla [Vrah](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím F. Svoboda v Praze v roce 1923.

Text díla (Jaroslav Hůlka: Vrah), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 7. 2. 2025.

OBSAH

Nemocní	7
I	7
II	8
III	10
IV	11
V	14
VI	16
VII	18
VIII	21
IX	25
X	26
XI	27
XII	29
XIII	30
XIV	31
XV	33
XVI	34
Vrah	37
I Láska a loučení	37
II Domov	40
III Dopisy	42
IV V lese	44
V Okno na náměstí	45
VI Cestou k vraždě	47
VII Procházka městem	48
VIII Vražda	52
IX Po vraždě	53

Výbava slečny Hanny Faltýnové	55
Úvodní kapitola	55
I	58
II	59
III	60
IV	61
V	62
VI	63
VII	64
VIII	65
IX	67
X Různé zprávy	69
Ediční poznámka	70

Nemocní

I

Toto jest nemocnice: tiché zdi a tichá zahrada. A nemocní jsou ono ticho.

Občas ticho křičí jako lidé.

Uvnitř jsou léky se sladkou vůní a hořkou chutí, pan doktor, ošetřovatelky, chlácholivě bílé postele a bolest.

Do chodby soustřeďují mlčenlivě utrpení bílé dveře: 1. 2. 3. 4. 5. 6. Operační sál.

V pokoji č. 2 leží pět nemocných.

Jeden z nich se jmenuje Zdeněk Zůna, ale zde mu přezdělí: třetí lůžko ve dvojce, což jest mu úplně lhostejným, jako jest mu lhostejným počasí a jeho skutečné jméno. Celý jeho zájem jest upoután k plicím, které prodělaly těžký katar, o němž se neví, nezanechal-li následků.

Mohl by se proto jmenovati: nemocné plíce.

Občas usíná.

Pak není ani Zdeňkem Zůnou, ani třetím lůžkem ve dvojce, ani nemocnými plícemi. Jest okem, které prorazilo strop, pobořilo zdi a šlo do světa.

Ve světě jsou šťastní lidé a šťastné věci. Ulice nabité smíchem a chvatem, lesy vonící silně jak zdraví a děvčata s očima potulujícíma se mezi sluncem a hvězdami.

Kdosi do něho vráží a on se ulekaně vrací. Ošetřovatelka pokládá vedle jeho očí (nově budujících bílý hranol pokoje) otázku:

„Jak se vám daří?“

Odpovídá:

„Děkuji, dobře!“

A poněvadž vidí, že ona čeká víc, táže se:

„Povězte mi, sestro, proč jest nyní ve světě štěstí, které nebylo za mého zdraví?“

Ošetřovatelka utíká očima na modré okno a vysvětluje:

„To proto, že nyní znáte neštěstí! Neznáme-li neštěstí, neznáme ani štěstí. Kdyby všichni lidé byli nemocni, nebylo by vlastně nemocných, poněvadž by nevěděli, že může být zdravý člověk a jak zdravý člověk vypadá!“

Děkuje moudré sestře a stává se opět bezejmenným člověkem, který bedlivě pozoruje své bolavé plíce.

II

O dva pokoje dále hraje si se vzpomínkami a cípem zlatého okna, které leží na její peřině, dívka.

Přišla sem z jara, v den nevlídně vlhký, jak převržená sklenice, a představila se:

„Anna Havlová, učitelka. Pane doktore, bolí mě při dýchání v levé části plic!“

Lékař jí uchem prohlédl plíce a slovem uložil do postele.

První týden se nudila.

Byla to nuda průchodního domu v předměstské ulici, kudy den co den procházejí se stejní lidé a stejné předměty:

Ošetřovatelka se snídaní, obědem, svačinou a večeří, lékař, jehož věta: „Lepší se to!“ stálým opakováním stala se lží, s teplo-
měrem.

Ostatní lůžka varovala:

- Dovedeme mluvit jen o své bolesti! Dovedeme neodpovídat!
Dovedeme lekat: Ano, to je opravdu vážná choroba!

Dovedeme se usmát: Tohle? To nic není -

Nyní se již Anna Havlová nenudí.

Chodí s maminkou na jahody.

Sedne si v bílých šatech do borůvek, což je sice nepříjemné, ale také směšné.

Pak přichází do města a město se svalí na její oči. Odstraňuje rychle onu bláznivou kopici skla, křiku, pohybu, zdí, hedvábí, cylindrů, uniforem, uzenin, plakátů, cukroví, divadel a rozveselena tahá očima za srdce všechny mladé muže, které potká.

Ale staří páni s důležitě svítícími lysinami vystavěli pro její oči domeček z matematiky, pedagogiky, fyziky; z kruhů, trojúhelníků, přímek, z přídavných a podstatných jmen, z dusíku a H_2SO_4 a kolem nasázeli tajnosnubné i jevnosnubné rostliny.

Pak přichází mezi děti.

Za rok umře maminka.

Za dva roky se ona rozstůně.

Vběhne rukou do zlatého okna a ruka se pozlatí.

Myslí si: „Mám zlaté ruce.“

Pak ale zavře oči a říká: „Slečno, máte zlaté ruce!“

A usmívá se rozpačitě jako milenka, která nenaslouchá mluvení svého hochy, ale počítá na svých letech: - mám - nemám - mám -

Anna Havlová je šťastná, poněvadž dovede vzpomínat. Její vzpomínky jsou silnější přítomna. Jest nemocná, ale vzpomínky jsou zdravé. Člověk se silnými a zdravými vzpomínkami netrpí přítomností.

Anna Havlová byla učitelkou.

Dnes ráno jí přinesly dvě holčičky velikou kyticí bezu.

III

Dveře nemocničního pokoje čís. 2 se tiše otvírají. Nejdříve jimi vstupuje zvědavě očekávání, které jde návštěvou ke všem pěti nemocným. Pak vejde zklamání čtyř a radost jednoho.

Ten jeden je Zdeněk Zůna a ta radost jeho přítel Emerich Vach, redaktor místního časopisu.

Jsou dvě věci, které přinášejí nemocnému svět: spánek ve snech a Vach ve slovech.

Zůna jest vždy velmi potěšen Vachovou návštěvou, ale vždy se také cítí více nemocným, poněvadž Vach jest zdravý člověk. A Vach, vědom si své povinnosti, přináší k přítelově posteli celé město. Oko v oku procházejí se známými místy: vycházejí z kanceláře, která jest vybudována ze shrbených zad a ciframi spoutaných očí, jdou do restaurace a dráždí svůj hlad jídelním lístkem. V kavárně pročítají zájmy států a tragédie jednotlivců. Hrávají kulečnick. Kulečnick jest louka v městě, dvě kopretiny a jeden vlčí mák.

Vach hovoří pomalu. Jest to, jako když řeka teče letní krajinou, člověk jest uprostřed na lodičce, vidí všechnu střídající se krásu, ale má přeražené veslo a nemůže ku břehu.

Kolem sune se promenáda - - -

Zde jsme zdraví lidé, kteří stavíme štěstí z očí, srdce a těla. Co nám záleží na hvězdách, které jsou příliš vysoko?

My jsme muži a ženy, tělo a tělo!

To jest řeč promenády.

A když Vach umlkne, hovoří nemocnice: zde jsme nemocní lidé, kteří stavíme život z bolesti a naděje, měřené teploměrem. Co nám záleží na ženách, máme-li nemocné tělo? Nemoc nás k tělu připoutala, nemoc nás od těla odpoutala, nevíme, jsme-li lidé, či andělé! A proto jsme se sešli zde, v nemocnici. Ne aby nás léčil bílý lékař,

ale proto, že nemocný mezi nemocnými jest méně nemocným. A kdybyste, pane redaktore, psal v novinách fejeton o nemocných, pište na téma: Zdravé obklopte zdravými, nemocné nemocnými. Neboť nevíte, jak kruté jest vaše zdraví vůči naší nemoci.

Nemocnice hovoří k Vachovi a nemocní mlčí. Pět dvojic očí prochází se po tvrdém stropě, který jest jejich oblohou.

Pak řekne Emerich Vach opatrně (tak opatrně vkládá dělník doutnák do otvoru skály, kterou má vyhodit): „Zítra odjedu. Našel jsem si lepší místo. Budu ti psát.“ To jest výbuch.

Oči Zdeňka Zůny rychle utíkají od zbořeného města. Vach se prohrabuje troskami ku dveřím, ale v polovičce cesty jej zadrží otázka.

Jest to otázka ze čtvrtého lůžka, kde leží dvacetiletý hoch, který si před týdnem prostřelil hrudník. (Místní list přinesl tehdy o tom lokálku s nadpisem: Z nešťastné lásky?)

„Pane redaktore, řekněte mně prosím, zdali již hraje hudba v městském sadu?“

A když redaktor odpovídá: doposud ne, řekne hlas: děkuji a oči čtvrtého lůžka zesmutní, poněvadž v městském sadě nehraje ještě hudba.

Dvacetiletý jmenuje se Karel Čáslenský. Za měsíc má být úplně zdrav.

IV

Pak na obloze uzrálo slunce a nemocniční zahrada změnila se v zelený kostel. Nemocní sem přicházejí, aby si vymodlili od ptáků zpěv a od květů vůni. Kolem cestiček klečí lavičky jak milosrdní samaritáni.

Ve veselých kruzích tančí květiny.

Modré.

Bílé.

Růžové.

Žluté.

Červené.

Fialové.

Ošetřovatelka řeže kytici růží na psací stůl pana doktora.

Pták -

Včela -

Písnička přeskočila žlutou zeď.

Husaři jedou trala-lala-la...

Slunce a teploměr otevřely dveře Zůnovi, Čáslenskému a Havlové.

První sestupuje po schodišti Zůna a říká si:

„Dva měsíce jsem nebyl venku! Jak bych byl šťasten, kdyby plíce nešly se mnou.“

A Čáslenský, který se snaží jej předběhnout, myslí:

„Slunce svítí, svítí, svítí! Byl bych se střelil v sluneční den? Asi ne. Poněvadž slunce jest hlavou země, a tedy nás všech. A moudrou hlavou! Tehdy byla noc. Byl jsem bezhlavý!“

Anna Havlová vchází do zahrady asi o čtvrt hodiny později.

Usedne na nejbližší lavičku a víčka očí si hrají dětinsky se sluncem. Jest šťastná, tak šťastna, že by chtěla vyřezat na lavičku srdce.

Vypadá asi hodně vesele, poněvadž Čáslenský, který jde kolem, s úsměvem se dovoluje:

„Smím si, slečno, usednout vedle vás?“

Nikdo by nemohl říci, svolila-li ona, či slunce - - -

Nyní se Čáslenský představí:

„Karel Čáslenský, bývalý student, nyní nemocný ze dvojky, čtvrté lůžko.“

„A já jsem učitelka Anna Havlová, myslím, že jsem měla počátek souchotin. Teď jest mně dobře.“

„A já, slečno, hanbím se za svoji nemoc. Střelil jsem se. A ani dobře nevím proč. Noviny mě podezřívaly z nešťastné lásky. Nevěřte. Tehdy jsem vůbec nebyl zamilován. Byla noc, seděl jsem na zahradě v altáně. Na stole hořela svíčka a její světlo učinilo hvězdy, stromy a keře neviditelnými. Učil jsem se o Egyptanech, ze všeobecného dějepisu pro školy střední od Bidlo-Hýbl-Šusty. Náhle, bůhví proč, napadlo mne, že by mohl zpívat slavík. Poslouchal jsem. Nic. Pak padlo dvanáct úderů. To tloukla půlnoc na blázinci. Půlnoc na blázinci, to je myslím jako podzimní pole, když již ani ohně nehoří. No a pak – bylo to divné – šel jsem domů a střelil jsem se uprostřed chladného pokoje. Tak je to.“

„Nedovedu pochopit takovou náladu!“

„Nedovedete, dobře! Ale nesmíte ji popírat. To by byla lež. Přichází občas na všechny lidi. Na koho přijde často, ten podobný čin neprovede. Setřese ji ze sebe jak psík vodu. Ale na koho přijde z nenadání, neznáma, poprvé – pro toho to končí smutně. Ale nemyslete na to. V sluneční den se to nestává. Myslete třeba, že Karlu Čáslenskému nemohlo se srdce dostat do světa, a proto že mu udělal dvířka!“

„Ano, to bude to pravé!“

„A hleďte, tamto jest člověk z našeho pokoje. Zdeněk Zůna se jmenuje, byl tuším úředníkem v bance. Celé dny nepromluví. Mlčící muž.“

Zůna sedí stranou.

Sám.

Okolí se změnilo, stromy místo stěn, ale bolest zůstala stejná. Kašle-li, prohlíží pozorně kapesník. Pohne-li se, táže se ulekaně

svých plic, zda jim neublížil. Nejméně se stará o léto, květiny, motýly, stromy a lidi, nejméně překračuje touhou zdi nemocnice, aby se vmísil v rozchvátanou ulici, a přece se nejvíce stará o své zdraví. Emerich Vach odešel a s ním odešlo i město. I sny jsou řidší.

Zůna splývá s nemocnicí.

Stává se její součástí.

Bolest celé nemocnice jest bolestí jeho, a snad právě proto tak úzkostlivě se k ní soustřeďuje.

Nezná slůvka: bylo, ani: bude.

Zná pouze: jest.

Ať jest mu lépe, ať hůře, fakt je, že jest nemocen.

Když jest vycházka ukončena, jest Zůna první na lůžku. Čáslenský s Havlovou pomalu stoupají po schodech. Havlová řekne: „Dnes byl velice krásný den!“

Čáslenský přisvědčí:

„Ano, tak krásný, že chtěl bych si jím ovázat svoji ránu.“

V

A nyní již Anna Havlová nesedala na nejbližší lavičku, ale opatrně vyhledávala tu nejkrásněji položenou, nejpohodlnější a nejskrytější. Byla bohatší o nový zájem: o lavičku.

A byly-li některý den všechny skryté lavičky obsazeny, měl Čáslenský těžkou práci, aby ji rozveselil. Ale našla-li pěknou, vyhovující lavičku, letěla přímo do nebe a nesla Čáslenského s sebou.

Nevěděla jak a proč, ale zamilovala se do Čáslenského. A on nevěděl odkdy, ale měl rád Havlovou.

Nežili v úzké nemocnici, ale ve velikém světě nesmírně důležitých věcí.

Květiny tiše se dotýkají jejich pohledů. Květiny jsou milencům nejbližší, o čemž svědčí i výkladní skříně knihkupců a papírníků přeplněné knihami a pohledy nesoucími nápis: Květomluva.

Stromy a keře usnadňují stisky rukou a objetí očí. Ptáci sedí na zelených oblacích. Ptáci zpívají:

- Život se lidem rozdrobil pod rukama - -

Vezměte jeho drobty - -

Vezměte celý život - -

Čáslenský staví palác z růžových slov: „Až vyjdeme, první naše cesta bude na kostelní věž. Budeme stoupat po černých, chladných schodech opatrně a mlčky. Malá, zlatá skvrna rozsvítí se nám nad hlavou. Poroste, poroste, poroste. A projdeme zlatými dveřmi. Slunce. Uvidíme také celé město. Staneme vysoko nad ním, ale přece projdeme jeho ulicemi. Jedna z nich nás dovede k žluté zdi této nemocnice. Laskavě vezmeme ji do svých vzpomínek, poněvadž zde se nám narodil život. Patříme k sobě jako pták a píseň.“

„Držíme se za ruce a ty jsou částí našeho těla. Mluvíme, a slova jsou stvořena naším tělem. Naše ruce se tisknou a naše ústa říkají, že se máme rádi. Bude nutno svěřiti naši lásku tichu čtyř stěn. Třeba někde v hotelu.“

Anna Havlová říká Čáslenskému:

„Hleď, hochu, dříve ke mně chodili muži ve snech. Chodilo jich mnoho a žádný neměl obličej. A bylo to nevyřetitelně smutné, poněvadž neměli ani ústa... Polib mě!“

Čáslenský se rychle uzdravuje a Havlová necítí bolesti. Možno, že nechce cítit. Oba čekají na den, až vyjdou. V hovorech se nyní neustále opakuje:

„Až vyjdeme – –“

„Až vyjdeme – –“

„Až vyjdeme – –“

VI

Prší. Prší. Prší.

Stěna z vody a mračen postavila se mezi slunce a zemi, mezi Čáslenského a Havlovou. V takový den jest nemocnice více nemocnicí, bolest více bolestí. Na dvojce se zorganizovali proti tichému dni. Hovoří:

Druhé lůžko: „Dnes asi v celé nemocnici opustili nemocní strop a hledí do oken, poněvadž dnes jsou okna buben. Zpívejte si v duchu kteroukoli melodii, a každou vám dešť vyklepe na okno.“

Čáslenský: „A venku na ulicích chodí samé deštníky a nepromokavé pláště. Jsou to myslím nejdůležitější věci pro lidi v takový den. U výkladů se zastaví málo lidí. Kavárny oživnou, stanou se počátkem nových známostí. Dešť má význam společenský.“

První lůžko: „Před měsícem také tak přšelo. Šel jsem středem náměstí, slepý myšlenkami. Právě rozsvěcovali lampy. Z příční ulice vyběhla dvě světla. Nejdříve mě zastavila a oslnila, pak poválila a zranila. Ani čísla jsem si nevšiml. Odvezli mě sem, nemohu chodit. Mám vnitřní zranění!“

Druhé lůžko: „Měli by zakázat tak rychlou jízdu. Jste třetím případem za půl roku, co jsem zde. – Půl roku jsem zde, půl roku mne bolí tělo a nejvíc hlava. Proč nejde člověku odejmout hlava

jako třeba noha? Bylo by mně velmi dobře bez hlavy. Ani myšlenek, ani bolestí by nebylo. Bojím se uzdravení. Nyní mám zaměstnání: jsem nemocným. Ale čím budu, až se uzdravím? Zázraky se neopakují, a můj zázrak již přišel. Bylo to probuzení na této posteli. Předtím jsem stál opřen o telegrafní sloup na náspu trati. Nejdůležitější částí mého těla byl žaludek, který mne již tři měsíce honil ulicemi. Ten den mě vyhnal strážník (čís. 38) z nádražní čekárny, kde jsem spal. Noc byla studená a bylo lépe chodit než stát. Celá únava se mně vrazila do zátylku. Za městem jsem přešel černou řeku. Továrna svítila bleděmodrým světlem a drncela. Kouř visel nad komínem (který byl černější nežli noc) jak střep mléčného světla. Vylezl jsem na trať. Ale nemyslete, že měl jsem nějaké úmysly. Vůbec jsem nemyslel. V hlavě nebyl mozek, ale žaludek. A pak jsem se opřel o sloup. Přivřel jsem oči. Světla celého města se ke mně rozběhla. Rozevřené, zlaté náruče. Zavřel jsem oči úplně. Poslední, co vím, byl pocit vysvobození, tepla a únik sloupu někam dozadu. Probudil jsem se zde. A nyní jen ta hlava a uzdravení mě trápí. A jak říkám, s tím autem jste třetí případ.“

Rozevření dveří a hlas ošetřovatelky umlčí nemocné.

„Pan Zdeněk Zůna má zde lístek!“

Oči všech jsou zvědavě upjaty k třetímu lůžku. Tam leží pohlednice. Čtyřhranný svět. Nemocní se seskupují kolem světa.

Ale ten je uzavřen rukama Zdeňka Zůny.

- Z cesty po Šumavě mnoho vzpomínek zasílá Vach -

Když přečetl Zůna asi pětkrát tuto větu, čte nadpis lístku: „Bayr. Wald. Schwellhäusel bei Eisenstein.“

Něčí dobrotivé ruce vystřihly ze světa tento teplý obdélník se zelenými stromy, dřevěnou hnědou boudou a modrou vodou. Na vodě jest bílá lodička, v ní dvě ženy a veslující muž. Zůna utíká za Vachem, co mu myšlenky stačí - - - Lůžko vedle netrpělivě

kašle. Připomíná tím Zůnovi jeho povinnost a on se provinile vrací, pokládá lístek na stolek u postele a lhostejným hlasem říká:

„Přítel mně píše z cesty po Šumavě.“

Hned nato zavře oči a celou svojí vůlí snaží se usnout. Kolem je ticho, jak by zde nebylo živého člověka. Oči se zavírají nad touto větou a věta padá, padá, padá hluboko do nitra nemocných.

Až za chvíli řekne první lůžko, otvírajíc oči: „Ubozí lidé, kteří v tomto dešti nejsou pod střechou!“

VII

Jak byl dobrý lékař v onen den, když řekl Čáslenskému:

„Jste úplně zdrav, můžete odejít!“

A jak byl krutý, když radil Havlové:

„Slečno, vaše choroba se v posledních dnech zhoršila, bude lépe, zůstanete-li ještě!“

Čáslenský odchází s očima široce rozevřenýma.

Dva hoši hrají kuličky.

Přes chodník leze černý brouk.

Hodiny říkají, že jest deset hodin dopoledne.

Děvče nosí bílou krásu v košíčku a volá: „Za 40 haléřů kytičku!“

Barometr ve výkladě optika ukazuje na pěkné počasí. Vše jest důležitějším a krásnějším než před jeho odchodem do nemocnice. Jest to jitro po dlouhé noci: Zjevení života.

A Čáslenský přistupuje k životu s očima široce rozevřenýma, podobajícíma se dvěma slavobránám.

Vítejte nám!

Život tiskne mu na přivítanou srdce a říká: „Pane, přítomno jest tak krásné, že nutno zapomenout na minulo!“

Havlová zůstala.

Slunce rozbilo okna, běhá po stěnách, lůžkách a očích. Oči Anny Havlové jsou uzavřeny slunci, podobají se dvěma tůním pod stínem nízce klesajících smutečných vrb.

V nich se utopil Čáslenský.

V nich se utopilo štěstí.

Ruce leží na bílé peřině. Říkají:

„Jsme samy o sobě dva nepotřebné předměty. Můžeme stvořiti nasycení, ale nikdy štěstí. Ke štěstí jest třeba čtyř rukou. Štěstí, to jest člověk násoben dvěma. Ale zde jsme ptáci v kleci.“

Ruce jsou naladěny velmi sentimentálně a přemýšlely by dlouho, kdyby jim kašel suše neporučil:

„Kapesník!“

Nemoc poroučí rukoum.

Poroučí celému tělu, myšlenkám i lásce. Jest neomezeným pánem života.

Oknem odchází slunce a přichází večer. Večer, to jest zvýšená teplota, nepotřebné světlo žárovky a očí, které hledají ze zvyku spánek. Večer jest také pohádková kniha:

„Babičko horečko, jest mi dvacet let, jsem nemocna, miluji, a proto chci slyšeti pohádku!“

A horečka vypravuje:

„Byla jednou jedna princezna. A tu princeznu hlídal teploměr, čtyři bílé stěny a peřina. Ale hlídej, jak chceš, děvčete se neuhlídáš! Princezna uprchla do velké zahrady, kde kvetly tulipány, konvalinky, macešky, růže a mnoho jiných květů. Také tam kvetly naděje. A jak tak sedí, přijde k ní princ a povídá: ‚Já vás, má drahá,

vysvobodím, poněvadž jest mně jednadvacet let.' – Z těchto slov se princezně narodilo štěstí a ona z vděčnosti darovala princovi kytičku růžových květin. Dvacet let ji uschovávala pro svého osvoboditele, poněvadž věděla, že jednoho dne musí přijít. Než běda! Večer ji uchvátil a unesl zpět do komnaty. Čtyři bílé stěny ji urputně sevřely, teploměr přibil její paže k lůžku a princ, nemoha se dočkat, odešel s růžovou kytičkou.

A princezna byla velmi smutná.

A byla také více opuštěna než dříve, poněvadž princ odnesl její růžové květiny!“

Spánek pohádku opakuje.

Jest zde princezna s obličejem Havlové a princ totožný s Čáslenským.

Horký den prudce na ně klesá.

Bílé zdi rostou, rostou. Zužují se, zvyšují se, až jest z nich bílá roura.

Dusno, dusno, dusno.

Čáslenský leze po rozpálené zdi a volá na Havlovou:

„První naše cesta bude na věž!“

Chce jít za ním, ale jest příliš slabá.

Oči má z písku.

V ústech hoří.

Nějaký těžký předmět krouží ve vzduchu. S ohromnou rychlostí krouží.

Drtí.

Náhle vše uniká.

Stěny, Čáslenský, kroužící předmět.

A zůstává jen ona, nemocná dívka, zalitá teplým potem.

A v potu se utopila horečka.

VIII

Srdce Anny Havlové řítí se po tvrdých schodech, že sotva může stačit. Dnes jest jí lépe a lékař svolil ku procházce zahradou. V zahradě se nic nezměnilo.

Havlová má proto silný dojem minula.

Neuvědomuje si časovou vzdálenost mezi dneškem a posledním stiskem ruky Čáslenského.

Jeviště má tutéž dekoraci a hra by se mohla opakovat. Na všeobecnou žádost po druhé.

Anna Havlová nese svoji touhu k lavičce, kde tak rádi spolu sedali.

Lavička jest zacloněna zelenými stromy a keři. Lavičky šťastných lidí jsou vždy ukryty.

Šťastní ukrývají své štěstí, buď že se za ně stydí, nebo ze strachu, aby druhé neučinili svým štěstím nešťastnými.

Anna Havlová má chorobnou víru v zázrak. Čím blíže jest lavičce, tím prudčeji jí buší srdce. Oddaluje okamžik, který ji přesvědčí o bláhovosti doufání.

Čáslenský opustil nemocnici. Ale v Havlové jest cosi silnějšího tohoto vědomí. Neřekne to ani sama sobě. Ale nevědomě v to doufá.

Napětí se zvyšuje.

Prostor se zmenšuje.

Tři metry.

Dva metry.

Metr.

A nyní stačí pouze zvednutí očí.

Anno Havlová, věřící dívko, přesvědčte se o bláhovosti své víry! Neboť na lavičce sedí – Zdeněk Zůna, mlčící muž!

V Havlové se vše rázem bortí.

Kašle, má sotva čas usednout na lavičku.

Dva lidé sedí vedle sebe a jejich oči leží před nimi v písku. Oba cítí potřebu promluvit. Ale myšlenky umřely. Lavička stává se velmi nepohodlnou. Nohy a ruce vyhledávají neustále nové polohy. Celý mozek se soustřeďuje do těchto pohybů.

Vteřiny rostou...

A nyní přichází vykoupení.

Dobrotivý pták slétl ze stromu a poskakuje před nimi. Podává jim slova.

Jest živou vodou myšlenek.

Počátkem.

„Jsme tak tiši, tak klidni, že ani pták se nás nelekne,“ měkce říká Havlová.

„Ano. Hleďte, jak má důvěřivé pohyby!“

„Ulétl! Polekal se našich slov. Nerozumí nám!“

„Ani lidé nám nerozumějí! Mají s námi soucit. Ach, slečno, jak se mně protiví ten soucit zdravých lidí.“

Vystavují jí na odiv svoje zdraví, vzdalují se nám svým soucitem. Přicházejí, aby nám řekli, že nás litují, a tím nás činí ubohými. Neboť jsme velmi ubozí, potřebujeme-li lítosti. Osamocují nás. – Chytří přijdou ke hlupákovi a řeknou mu: ‚Litujeme tě, poněvadž jsi hlupák.‘ Hlupák jest potom velmi nešťasten a vzdaluje se moudrých lidí, aby nemusel slyšeti jejich soucitu, který ho ponižuje. Stejně, slečno, to cítím já a myslím, že i všichni nemocní, přijdou-li lidé tam z venku a litují nás: ‚Litujeme tě, poněvadž jsi nemocný!‘“

„Pane – –“

„Zůna. Zdeněk Zůna!“

„Anna Havlová! Pane Zůno, myslíte, že nemocný člověk více cítí s nemocným než zdravý?“

„Ale ovšemže ano! Necítí s ním soucit, cítí s ním jako rovný s rovným. Totéž, co cítí zdravý člověk ke zdravému. Nemoc je staví do stejné životní linie. Člověk může litovati slabšího brouka, ale nemůže se mu státi blízkým. Blízkým brouku se může státi opět jenom brouk. Rozumíte, jak to myslím?“

„Ano! A řekněte mně: uzdraví-li se člověk, vzdálí se tím nemocným? Svým dřívějším druhům?“

„Ovšem! Přejde do jiné životní linie. Může litovat, míti soucit atd.; ale nemůže zůstat v dřívějším vztahu spoluutrpení, které je sblížovalo. Jeho tělo jest zdravo a tím počne žít jinak než my. My - věříte v duši, slečno?“

„Nevím. Neměla jsem příčinu v ni věřit!“

„Já věřím. Ovšem v jinou duši než většina lidí. V duši stejně smrtelnou jako tělo, v souhrn citů. V to, čemu se říkává srdce. Tedy dejme tomu srdce. My, nemocní, žijeme nejvíc, ba pouze srdcem, poněvadž tělo churaví. Zdraví žijí většinou tělem, ježto ono jest silnější srdce. A jen v nestřeženém okamžiku žijí srdcem. A soucit, slečno, ten v devětadevadesáti případech jest produktem těla a místo: lituji tě, mohl by člověk říci sobecké: to mám radost, že moje tělo jest zdravo.“

„A pane Zůno - odpusťte, že se vás na to zeptám, jsem slabá, bezradná a osamocená. Věřím, že neuvidíte v mé otázce nic špatného - může uzdravený člověk milovat neuzdravenou bytost?“

„Mám býti upřímný?“

„Ano.“

„Tedy myslím, že to není možno! Totiž, jak onen případ vezmem. Myslíme-li tělem, tedy nikoli. To by bylo chorobné. A srdcem? Tuším, že to, co chceme od lásky, není srdce! Přátelství, soucit - to je možné. Ale láska, v běžném a v pravém slova smyslu, to nevěřím!“

„Tedy uzdravení znamená konec?“

„Konec. – Jak to konec? Může mít nic konec? Konec něčeho, co nebylo?“

„Ale bylo-li?“

„Stisky rukou, hledění do očí, slova a slova?“

„Ano!“

„Naděje v budoucno, slůvko až...?“

„Ano!“

„Vidíte, tedy nebylo ničeho. To teprve mělo být. Dva nemocní se sešli. A: až se uzdravíme, budeme se milovat. Není-liž pravda?“

„Ano, právě tak!“

„Tedy vidíte! Není zde konec lásky, poněvadž jí vůbec nebylo. Ale vy jste snad chtěla říci konec naděje v lásku, která měla přijít, což ovšem opět není pravdivé, poněvadž naděje nemá nikdy konec. Nebylo zde vůbec konce, spíše řekl bych počátek!“

„Jak to?“

„Řekněte mně upřímně, co jste cítila, když jste šla k této lavičce. Ale pravdu. Vídal jsem vás s Čáslenským, nemusíte nic zapírat. Nemocní mají být aspoň mezi sebou pravdivými. Nuže, co jste cítila?“

„Cítila jsem, že se cosi stane. Ne, to je nesprávné. Věřila jsem v zázrak, měla jsem naději, že zde bude Čáslenský –“

„Vidíte, měla jste naději! To byl počátek naděje. Počátek, a ne konec. Ovšem zklamala jste se, ale ve své naději budete pokračovat. Až se uzdravím...“

A až se uzdravíte, vyjdete odtud s nadějí, že jej potkáte. A setkáte-li se s ním a zklame-li on vaše očekávání, budete doufat, že se časem změní. Tak je to!“

„Ale mám nyní více bolesti než dříve.“

„To je přirozené, poněvadž: doufání jest bolest z neurčitého!“

„Pane Zůno, děkuji vám!“

„Nemáte zač, slečno Havlová!“

IX

Jitro.

Anna Havlová sedí na lůžku s rukama v rozpuštěných vlasech a s očima utonulýma ve světelném okně.

Myslí si:

„Včera jsem měla dětinskou naději a bolelo mě srdce. Dnes není ani naděje, ani bolesti. Čáslenský – –“

Při tomto jméně přeruší na okamžik myšlenky, pustí vlasy a přitáhne peřinu blíže k tělu. Pak opět počnou téci myšlenky: „Tato nemocnice jest svět. Kdo odejde, ten je mrtev. Čáslenský se neuzdravil, ale zemřel. Pro nás nemocné není zde uzdravení druhého. Vždy pouze smrt. Pohřbívala jsem včera Čáslenského a pohřbu se zúčastnil Zdeněk Zůna, který položil na hrob kytici hojících slov. Ta slova byla velikým darem a já bych chtěla být velice vděčna. Přála bych si být jeho maminkou. Usedla bych k jeho lůžku a tiše, beze slov bych ho celého obalila do svých očí.“

Měl by mě rád, poněvadž by to nebyl ubohý soucit zdravého člověka. Byla bych nemocná jeho bolestí.“

A nyní již Havlová nemyslí.

Zůstává při tomto přání, které jest milé a klidně šťastné. Podobá se domku zavátému sněhem, z jehož komína se tiše kouří – –

Ošetřovatelka roznáší snídaně.

Na čtvrtém lůžku se stará paní potichu modlí. Anna Havlová se zvolna češe.

X

Zůna vypravuje Havlové:

„Včera večer umřelo nám prvé lůžko. Ještě několik hodin před smrtí vypravoval nám o své lásce k slunci. Byl jsem kdysi písařem, vykládal, a to bylo těžko radovat se ze slunce. Věděl jsem o něm pouze z pohledů oknem a z očí lidí přicházejících z venku. Ale nikdy jsem mu pořádně nemohl pohlédnouti do tváře, poněvadž mezi mě a mé oči postavil se strop jako těžký mrak. A když se tento přísný strop v šest večer smiloval a odkryl modrou oblohu, marně jsem hledal slunce. Střechy jej ukradly. Město jej ukradlo. Ale v neděli dal jsem si se sluncem dostaveníčko na lukách za městem a dostal jsem od něho na památku několik květin. S nimi jsem vzpomínal na minulou a těšil se na příští neděli. Ale později postavil se mezi mě a slunce hlad, který byl krutější stropu. Ani neděli pak již nebylo. Podobalo se to vleklé nemoci v nemocnici. Zde přece není pondělků, úterků, sobot a neděl. Zde jest jenom den a noc, nejvýš včera, dnes, zítra.

Toto nám, slečno, vyprávěl několik hodin před smrtí. Budu si dlouho schovávat tato slova, jako si schovávají příbuzní maličkosti nalezené v kapsách šatů, které měl na sobě naposled drahý nebožtík. Měl jsem tohoto člověka rád, poněvadž byl ústy našeho pokoje.

Zítra ho pohřbí. Neměl příbuzných, a proto bude jeho pohřeb velice prostý, a tedy i upřímně smutný. Veliký pohřeb s hudbou, věnci, stříbrnou rakví a zvony nepůsobí dojmem smutku, ale slavnosti.

Obyčejná černá truhla vstupuje do nás hlubokým smutkem. Nejvíce citu je v prostém pohřbu mrtvého ptáčka v papírové krabici.“

Mlčení.

Slunce se měkce sype zelenými stromy.
Havlová pohlédne vzhůru, přimhouří oči a táže se:
„Máte maminku?“

XI

Ošetřovatelka, podobná bílé holubici, přinesla Havlové pohlednici a dopis. Poprvé, co jest v nemocnici, přišlo Havlové něco poštou. Ona se chápe nejdříve dopisu, poněvadž dopis jest vždy tajemnějším a každého člověka láká neznámo a tajemno.

Havlové se zdá, že dopis voní. Jako les, do něhož svítí prudké slunce.

Chvilí drží dopis v ruce a hledí jinam. Na okně bzučí moucha.

Havlová si myslí: „Přinesli mně dopis a já poslouchám mouchu. Přinesl jej listonoš v černé brašně. Mnoho lidí jej toužebně nebo ustrašeně vyhlíželo. Mnoho nadějí vystavěl a mnoho zbořil. Já jej nevyhlížela, a on přišel. Nikdy jsme se ani neviděli a on zná mé jméno. Ví také, že jsem nemocná!“

Pak se vrací očima k dopisu a jest nespokojena bílou obálkou. Lépe by se jí líbila barevná. Tohle vyhlíží jako člověk v košili.

A konečně čte:

Drahá slečno!

Kdo myslíte, že Vám píše? Čáslenský! A kdybyste se zeptala proč, nemohl bych vám při nejlepší vůli přesně odpovědět. Prostě asi proto, že jest krásný den a nutí udělat někomu radost. A snad Vás můj dopis potěší. Snad pokropí živou vodou několik časem pohřbených odpolední z nemocniční zahrady. Snad. Zajímá-li Vás vědět něco o mně, tady to máte:

Já a sluneční den jedno jsme! –

A proto nikdy již (pevně věřím), nevrátí se ke mně nálada z nočního altánu. A sejdeme-li se někdy, milá slečno Havlová, nebude to tam u Vás v nemocnici, ale zde ve městě. V mém městě, kde biograf, orchestrion či kytička květin závodí o mou přízeň. A já, věřte tomu, jsem tak bohat, že mohu všemu a všem platit láskou, které neubývá. Nebojím se proto budoucnosti, poněvadž po čase změní se láska ve vzpomínky. Snad se někdy sejdeme. A tímto dopisem (chci býti hodně upřímný!) snad jsem udělal více radosti sobě než Vám. Odpusťte!

Čáslenský

Konec. Ticho.

Nepřirozené ticho.

– Já a sluneční den jedno jsme. Biograf, orchestrion! – – křičí dopis Havlové přímo do očí.

A opět ticho.

Snad ani nemocní kolem nedýchají.

Dopis jest inkoustem vylitým na bílou pokrývku.

„Orchestrion – biograf! Co je to za slovo?“ říkají do ticha myšlenky Havlové.

„Jak jsem vzdálena těm slovům, jak jsem asi daleko od života! Dovedla bych žít? Dovedla?“

Ale pak přistupuje k Havlové po špičkách pohlední lístek s modrou kytičkou pomněnek. Říká prostě, jako by hladil:

„Milá slečno! My na Vás mnoho vzpomínáme. Uzdravte se brzy a vraťte se po prázdninách k nám!

Vaše žačky“

XII

Havlová podává dopis Zůnovi a říká:

„Ráno mně přišel poštou tento dopis a lístek! Co tomu říkáte?“

Zůna čte. Potom se dívá vážnými očima na Havlovou a trochu ironicky říká:

„Pro pokoj vaší duše!“

Trhá dopis na drobné kousky.

„A lístek?“ táže se Havlová.

„Rovněž!“

A na zem padají kousky pohlednic ke kouskům dopisu.

„K čemu ty stálé mosty? Buď jsem nemocný, nebo zdravý. Souhlasíte s tím, přítelkyně, že ano?“

Havlová odpovídá:

„Ano, příteli!“

* * *

Rozhovory, to jest jako stavba domku. Někdy je to rodinný domek, někdy jen zahradní besídka pro radost očí a chvilkové stisknutí srdcí. Mnohdy to bývá obchodní závod rozumně strážlivý, drnčící továrna. A často bílá světnička dvou lidí, kde i mlčení mluví. A když si dnes Havlová se Zůnou poprvé řekli:

„Přítelkyně – –“

„Příteli – –“

bylo to střechou jejich domku.

XIII

Svět křičících reklam, chladných chrámů, bohatství a bídy, svět rychlostí a hluku jest odříznut od Zůny a Havlové nemocí. Jejich svět je zde v nemocnici.

Není jiného světa.

Nic jim ho nepřipomíná, nikdy na něj nemyslí.

Jen někdy, na chvílku cítí, že jest. Pouze cítí. To když lékař poněkud hlučně vstoupí v bílé ticho pokoje a jeho pohyby jsou příliš zdravé.

Ale to bývá jen tehdy, je-li jejich pokoj prvním, kam lékař vstoupí. Projde-li však lékař dříve několika pokoji s nemocnými, voní léky, neusmívá se a nedává tušit existenci jiného světa.

Světa pohybu a hluku.

Zde jest svět pomalé chůze, pomalé jízdy vozíkového lože do operačního sálu a tichých vět. Svět krvácejících ran, zlomených údů, zápalů, tyfů, souchotin a venerických chorob. Svět rekonvalescentů a umírajících. Svět tichých modliteb a proklínání. Království chloroformu, rentgenu a teploměru. Zde jest nemocnice -

Slunce vzal strop a zelená klenba zahrady.

Lásku vzala nemoc.

Smích vzala nemoc.

Nenávisti vzala nemoc.

A jsou-li zde muž a žena, kteří by se mohli milovat, nedovolí jim to nemoc. Svolí pouze k přátelství.

Zdeněk a Anna jsou přáteli.

Přátelství jest spojení myšlenek.

Kdyby se uzdravili, byli by milenci.

Kdyby - kdyby - kdyby - -

XIV

Nemocniční zahrada má laskavý pohled pro přátelství Zdeňka a Anny. Stromy pokyvují hlavami a lavičky jim podávají své štědré dlaně. Někdy jim připomene kašel nemocné tělo.

Jejich přátelství však postaví se proti kašli a řekne: „Odstup! Jsme dva proti stejné nemoci. Naše myšlenky jdou jiným směrem nežli tělo. Tělo pro nás neznamena víc, nežli samota, dvě hodiny vzdálená od trati, znamená pro lokomotivu!“

Ale tělo, bolestné tělo, přichází k nim i jinými cestami. Nemocní znají tyto dva přátele.

Často přicházejí k jejich lavičce a svěřují se jim se svými bolestmi, jako by si mysleli:

„Jsou dva, snáze unesou i část naší bolesti a nám se uleví.“

Přichází starší pán. Profesor. Zde však není profesorem, ale rekonvalescentem po zápalu slepého střeva. Minulé utrpení jest příliš živé, než aby mohlo býti zapomenuto. Vypravuje:

„Bolesti byly veliké. Víte, zde a zde. Svolil jsem k operaci, ale dalo jim velkou práci, než mne uspali. Opravdu velkou práci, a dlouho to trvalo.“

A říká to hlasem, jako by mluvil o nejdůležitější světové události.

Přichází žena:

„Tolik jsme se s mužem těšili, že budeme mít hošíčka! Byl by to hošíček, vím to zcela jistě. Ale pak jsem zvedala tu hloupou postel, abych mohla zastrčit pod její nohu koberec. Nešťastný koberec! Chlapečka už nebudeme mít! Už ne!“

A oči vypravují, že netrpí jen bolestí svého těla, kterou způsobil potrat, ale ještě jinou, větší bolestí, pro kterou lékaři nemají hluchého a chladného termínu.

A dívka přináší své tělo na lavičku Zdeňka a Anny. Mlčí, jen občas si pohlédne na ňadra a říká:

„Bože, ó bože!“

Dívka byla služkou. Jednou jí naskočil na pravém prsu vrídek. Rozškrábala jej a celý prs jí naběhl. V nemocnici lékař řekl, že měla nejvyšší čas, a prs jí celý odřezal. Hledí si v místa, kde jsou ňadra, a říká:

„Bože, ó bože!“

A cítí přitom bezútešnou tíhu svých příštích dnů, jest nemocna všemi bolestmi svého budoucna! Ruce mužů půjdou jistě lhostejně kolem ní. A oklame-li ty ruce, oklame také sebe.

„Bože, ó bože!“

Tělo přichází k Zdeňkovi a Anně a říká:

„Já jsem pánem a šťastím života! Vše ostatní jest marnost! Moje jsou horké dny pod hladkou oblohou, jsou táhlé noci, v nichž bloudím po hvězdách. Můj jest život. Což jest život mimo mě? Jsem-li já churavo, není života. Moje bolest odsunuje život!“

Anna a Zdeněk nenaslouchají tělu. Neslyší. Ale jde kolem člověk s tělem, které bylo velice nemocné, a mnoho o něm myslí:

„Hle, lidé, které připravila nemoc o lásku. Lidé s nemocným tělem. Myslím, že mluví pěkné a teplé věty. Teplé jak zimní kamna ve světnici mladých manželů a pěkné, jak rozevřené oči nemluvněte. Ale zůstane pouze při slovech. – A, co jest myšlenka bez těla? Co jsou platny největší myšlenky, není-li rukou, není-li těla, aby je přivedlo na svět?!“

Tento nemocný, nesoucí tiše bolest svého těla kolem Zdeňka a Anny, byl básníkem.

A dnes, když se vrátil do svého pokoje, napsal si básničku, kterou četl, než usnul:

Tělo naše,
jež jsi na zemi,
buď zdrávo
a chraň se všech nemocí,
které olupují nás lidi
o uskutečnění myšlenek,
o lásku,
o štěstí
a o činy,
amen - - -

A básník neměl daleko do uzdravení.

XV

Jako v celém světě, tak i v nemocnici přicházejí a odcházejí dny.

Zdeněk a Anna již pomalu dva měsíce si říkají: příteli a přítelkyně.

I mnoho nemocných odešlo.

I léto jest již na odchodu.

Jednoho dne se počne podobati opadávající květině.

Vadne.

Stromy, keře a tráva přistupují k nemocným, aby jim řekly:

„Milujte nás! Jsme jako vy, churavci, kterým jest potřeba slunce.“

Nemocní zapomínají na svoje bolesti a očima bratrsky se přibližují churavící zahradě.

A to jest podzim.

„Drahá přítelkyně,“ říká Zůna k Havlové, prohlížeje barevně umírající list, „my nemocní máme rádi podzim.“

A Havlová, s očima zvětšenýma nemocí, souhlasí:

„Ano. Ale vždy jsem milovala podzim. Rozuměla jsem mu: hodně barev naposled, a pak zemřít. Ale i ty barvy jsou již chorobné.

Jest jich mnoho a nejsou kalné, ale přece nepodobají se pestrosti jara. Nějakým spodním zimním tónem jsou podloženy.

Milovala jsem vždy podzim a nikdy jsem, tuším, zcela zdráva nebyla!“

„Já podzim nemiloval nikdy, až teprve nyní jej mám rád. Ale měl jsem přítele, zdravý hoch to byl, a ten podzim měl rád. Dlouho jsem nechápal proč. Nyní to vím. Často jsme spolu pívali a on, napil-li se trochu více, zesmutněl a mlčel s hlavou mezi dlaněmi. Smutek jest také nemoc, a proto i on miloval podzim!“

Kolem jde lékař s ošetřovatelkou, a k Zdeňkovi a Anně zaběhne několik vět.

Ošetřovatelka: „Vaše paní se již, myslím, vrátila z letního bytu!“

Lékař: „Ovšem. Nastanou opět protivné, podzimní dny. Mlhy a chladná jitra.“

Ošetřovatelka: „Růže opadaly. Nevím, jak může někdo milovati tento smutný čas!“

Zdeňk a Anna jdou rychleji.

A pak říká on štítivě:

„Zdraví lidé!“

XVI

Jdeme-li cestou s veselým smíchem v očích, ztiší se nám smích, přiblížíme-li se ke hřbitovu.

Jaksi samozřejmě.

A musíme říci alespoň: „Hřbitov!“

Alespoň tímto slovem se myšlenka k němu přiblíží.

A jest veliký hřbitov přírody: zima.

A jest přibližování se k němu: podzim.

Zdeněk položil oči doprostřed chladné sluneční skvrny a prohodil:

„Zima!“

Anna se shrbuje pod tímto slovem. A kolem jde nemocná z Anny pokoje.

Běduje:

„Celé tělo mě dneska bolí, slečno! Celé tělo!“ Zachází. Ale její bolestné tělo zde zůstalo a šeptá: „Řekl jsi: Zima, Zdeňku Zůno! A zima, to jest uzavření dveří tvého pokoje pečlivou rukou lékaře a tvou nemocí. A zima jest také uzavření dveří Anny Havlové. Jste přáteli, ale zima vás oddělí. Jen zdravé nerozdvojí! Budete osamoceni. Druh bez druhu budete vždy více přemýšlet o svém těle a o své nemoci. Zima, to bude také zhoršení nemoci. Návrat k tělu!“

A dnes naslouchají Zdeněk a Anna hovoru těla.

Anna se zatřeše chladem.

„Je zde tak málo slunce!“ řekne.

A Zdeněk odpoví:

„Pojďme hledat slunce!“

Jdou.

A na konci zahrady, kam nikdy nezašli, u žluté zdi, jest místo, kam zcela padá slunce. Stál zde strom, z něhož zbyl pouze pařez.

Havlová se opírá o tvrdou hranici nemocnice a Zůna stojí před ní.

Ale mimo ně zde stojí také tělo, které šeptá: „Už ani slunce nehřeje.“

A možná, že již zítra počnou deště. Pak bude vláda zavřených dveří a myšlenek o nemoci. Nemoc jest pánem života!

Vezme nenávisti!

Vezme lásku!

Vezme přátelství!

V několika dnech vás nemoc rozdvojí. Rozejdete se, Anno Havlová, jako jste se rozešla s Čáslenským!“

Anna kašle.

A Zdeněk Zůna, třetí lůžko ze dvojky, nemocné plíce, říká trpce:

„Až jednou budeme cítit příchod smrti, jako poslední přání projevíme, aby nás pohřbili vedle sebe. Smíme míti snad tohle poslední přání. Není-li pravda?“

Vrah

I

Láska a loučení

Slunce, mnoho slunce napadalo do města, a nejen do města, ale také lidem do očí a do srdcí.

Mnoho složitých a chladně těžkých problému zjednodušilo tím, že je prostě škrtno.

Lidem, kteří se trápili nad chybami svého života, křičelo do očí: „Žádný člověk není bez chyby!!!“

A těm, kteří kolébali v myšlenkách lásku, vycházelo vstříc měkce, po květinách a šeptalo:

„Jsem majitelem mnoho lesů s veselými pasekami, mnoha luk s trávou měkkou a jsem také majitelem tvého srdce. Učiním, aby myšlenka stala se skutkem!“

Na domech, v oknech, ve výkladech, v domovních dveřích, na dlažbě, v koších květinářek, všude bylo:

slunce, slunce, slunce.

A do tohoto horkého, tekoucího odpoledne skočil Karel Čáslenský. Několik úsměvů naházel do nejbližších rozevřených oken, ulétl očima na oblohu, ale ty, omámené, brzy spadly na tvrdé dláždění a on je tlačil pak před sebou, jako těžkou káru. A jako člověk mechanicky pracující měl dosti času myslet: „V tomto městě není pro mě zítřku. Můj zítřek jest vzdálen pět hodin vlakem. To by konečně nebylo tak zlé. Horší však je, že v mém zítřku nebude

moje láska. Loučení jest těžká věc. Tak těžká, že člověku na ni nestačí jen ústa, ale často bere na pomoc oči, které se rozechvějí, ruce, které sami sobě nedůvěřují a ozbrojí se kapesníkem, a nohy, marně se snažící několika kroky oddálit rozdvojení.

Loučení jest těžká věc!“

„Olga má nádherné vlasy! A nevím, miloval-li bych ji bez těchto vlasů. Vlasy jsou u ní tolik, jako květiny na louce. Louka bez květů, Olga bez vlasů – – –“

„Pardon!“

„Prosím!“

„A kolik lidí jest dnes na ulicích! Tím jest vinno slunce. A mé loučení má na svědomí maturita, prázdniny, rodiče a vůbec domov. Laskavý domov bere lásku. Zloděj s dobráčkou tváří.

Myslím, že nemůže být štěstí kromě toho, jež si sám vytvořím. Vystavěl jsem si štěstí a berou mně jej. Mají k tomu úplné právo, poněvadž si nedovedu svoje štěstí udržet. A to proto, že nedovedu či nemohu dosud vydělávat peníze. A ještě něco! Oni to moje štěstí nekradou jen tak drze, jako se na příklad ukradne portmonka! Přijdou a řeknou: Hochu, to je mýlka. To tvoje štěstí není štěstím. My ti dáme své. Ber. Ber! Ber!! A ty musíš brát, poněvadž by tekly slzy, poněvadž máš ctít staré své rodiče a posléze poněvadž oni mají právo a povinnost starat se o tebe.

Sbohem, Olgo s krásnými vlasy!

A jako tvoje vlasy bylo naše milování.

Měkké.

Teplé.

Prosté.

I v zimě hořela nám těla jako oheň v kamnech mého pokoje. A venku padal sníh, bílý sníh. Zdálo se mně jednou, že jsme s Olgou

cestovali a došli k veliké hoře sněhu. Stoupali jsme na ní. Krok za krokem, chladně se zabořující po kolena do sněhu. A když jsme došli až na vršek, celá ta bílá, chladná hora sněhu proměnila se v drobnou květu jabloně. Tento sen jsem, myslím, ještě Olze nevyprávěl. Nebylo času na všechno.“

A Čáslenský na horké, letní ulici prožívá zimní historiky.

Přišla k němu po Vánocích Olga. Začal: „Pamatuješ, jak onehdy jsi povídala, že jsme příliš tatínkem a maminkou? A jak já jsem bolestně postrádal děťátko? Nuže, má milá, narodila se nám holčička, a sice tak lehce, žes ani nic nepozorovala!“

Podal jí balíček. Divila se:

„Co je to?“

„Nu, rozviň naše děťátko! Prvorozenou!“ Rozbalovala.

A pak se vykutálela na stůl malá panenka, s vykulenýma očima a fialovými vlasy. Zasmál se:

„Zde ti představuji naši dcerku. Dámu s fialovými vlasy. Kojit ji budeš sama, poněvadž nechci mít cizí lidi v domě. Můžeš ji zvykat na láhev a přikrmovat Nestlé-ovou moučkou. Až jí najdeš první zoubek, dostaneš na nové šaty!“

A několika kapkami vody ji pokřtili:

„Aranko, křtím tě ve jménu otce i syna i ducha svatého, amen. Tak a teď půjdeš s tátou a s mámou do divadla, abys byla moudrou a hodnou holčičkou. Divadlo jest školou života. Moudře zamračení lidé, jako moji P. T. profesori, to alespoň tvrdí se vším důrazem!“

A tak šli:

On, Olga a Aranka.

To bylo v zimě a prázdniny byly mu vzdáleny, jako smrt zdravému člověku.

Nyní bylo léto, loučení a čas zrychlit kroky, poněvadž proti němu šla Olga.

A nesla si dvě červené růže.

II

Domov

Domov objal Karla Čáslenského čtyřma starýma rukama.

Políbil.

Pohládl.

Řekl:

„Vyrostl jsi, hochu, a máme radost, že vše dobře dopadlo!“

A oči se usmívaly:

„Jsme na tebe pyšni!“

Čáslenský otevřel oči pro všechny známé.

Několik svatých z náměstí přišlo oknem na návštěvu. A kašna, v níž se povalovalo rozkošnický slunce, hrála před okny jednoduchou písničku.

Moudré domy ukrývaly v tichých zdech moudré lidi. Okna vyhlížela mrtvě na malé náměstí, o němž si Čáslenský myslel:

„V mém dětství bylo toto náměstí o mnoho větší. Patrně však bylo vždy stejné, jen já jsem rostl. Ale ta okna se vůbec nezměnila. Vždy musím myslet na oči zabitých ryb!“

A otec vypravoval:

„Také se zde hodně staví. Asi deset rodinných domků od jara. A nějaký cizí stavitel provádí ty stavby.“

Matka nabízela:

„Upekla jsem trochu koláčů. Jenže mně trouba horem špatně peče.“

Pak nechali do syta hovořit hodiny.

Hovořící hodiny našeptávaly Čáslenskému:

„Již jsi 23 hodiny vzdálen od rozloučení.

Zde není místo na veselé štěstí.

Zde není času na radostný smích.

My zde jsme všichni moudří a klidní lidé, staré a rozumné věci.
Všechno jest zde účelné.

Slunce zde není pro květiny, ale pro obilí.

Lesy zde nejsou pro šťastné procházky, ale pro hledání hub.

Stráně zde nejsou stvořeny pro lásku letních nocí, ale pro široké tlamy dobytka.

Okna zde nejsou, aby jimi přicházelo slunce a opíjející, zdravý vzduch, ale pro sbírání historek z náměstí a ulic, což jest nutné pro občerstvení ducha.

My jsme zde samá moudrá účelnost. Solidní, rozumní lidé a věci.“

To byl první den Čáslenského doma.

A první den bez Olgy –

Ale Olga přišla. Nemohlo být jinak – –

* * *

Na jednom kopci jest hřbitov a na druhém bílá kaple. Mezi oběma leží město.

A pak ve velikém kruhu odpočívají hory, jako gloriola na hlavě odřené svaté v chladném chrámu.

Čáslenský často se prochází po horách. Jde nad nimi. Přes ně. Do města, kde ráno se narodí veliký hluk a večer vonící hudba.

Z města mu vychází vstříc dívka. Velice tichá a vzdálená dívka. Promluví-li však, jsou to jeho slova. I její pohyby a úsměvy jsou stvořeny jím.

Jest jako podobenka na stole oživená myšlenkami druha. Karel Čáslenský má horkou hlavu, přímo stvořenou pro pošetilosti. Ano, on se dovedl jednou v noci (ale tomu jsou již dva roky) střelit. A prosím, pouze proto, že místo slavíka, jemuž chtěl naslouchati, přiloudaly se k němu údery pŕlnoci z blázince. V nemocnici slíbil bledé souchotinářce, že spolu vystoupí na věž města, až se oba uzdraví. Ona se neuzdravila. Šel tedy na věž sám. Krásný den byl tehdy. A na věži stála dívka. Nehleděla však na město, ale kamsi na oblohu. Jako by hledala hvězdy a divila se, že jich nenalézá. Stál vedle ní. Řekl: „Vidíte onen bílý dŕm? To jest nemocnice. Tam i zde jest ticho. V nemocnici jest smutné, umírající a zde veselé.“

A pak již dívka patrně našla, co hledala. Oči jí spadly z oblohy na Čáslenského.

Když sestupovali spolu chladem věže kolem zvonů, klepl Čáslenský holí do jednoho z nich. Zněl dlouho. Za pŕl hodiny věděl, že dívka se jmenuje Olga.

Za dva dny si uvědomil, že to bude asi jeho milá.

Toho dne nevlídné a věčně letící město proměnilo se v úsměvné, hrající si dítě.

III

Dopisy

Čáslenský psal Olze psaní:

Milá!

Všechny zdejší dny jsou stejné: Ráno vyjde slunce, aby večer zapadlo, a ve dne svítí jaksi bezúčelně, A mám-li býti upřímným, i sny zde mám stále tytéž. Myslím, že podobný pocit

mohu přirovnat jedině k větvičce hozené do řeky a unášené proudem.

Voda. Voda. Voda. I proud jest klidný.

Sváteční chvíle v mém životě jest pouze ráno mezi 10. a 11. hodinou, kdy chodí listonoš. Nikdy mu nevybílám dychtivě naproti. Ale tím dychtivěji čekám doma u okna, blíží-li se již k našemu domu. A krátce před jeho příchodem vybíhám ven a vracím se za čtvrt půl hodiny (déle nemohu již venku vydržet) a volnými kroky vstupuji do pokoje. Pomalu pokládám žádostivý pohled na stůl. A vůbec v posledním okamžiku všemi možnými způsoby prodlužuji svou sváteční náladu a oddaluji častá zklamání.

Prázdný stůl jest smutná věc. Hladký a černý jak oznámení úmrtí.

Ale podá-li mně štědře svou širokou dlaní dopis, nebo třeba jen několik na lístku načrtnutých vět, vše kolem prudčeji žije. A vše má jiný, méně účelný, ale tím radostnější smysl.

Olgo, dívko s milovanými vlasy, dej, aby těch chvil bylo hodně. -

A Olga psala Čáslenskému:

Hochu!

Jsou dny lesklé a skočíš do nich po hlavě. Pozdě poznáš, že to třpytivé v nich byly střepiny.

Pořežeš se.

A my často skákali do podobných dnů. A teď teprve nás všechny ty rány z minula bolí. Tak mnohé člověk přehlédne ve dvou, ačkoliv má čtyři oči.

Veliké štěstí z naší lásky způsobilo velikou bolest v rozloučení. A právě nyní máme každý jen dvě ruce.

Čáslenský četl tento dopis u okna. Pak vyhlédl ven. Strážník pozoroval několik nadutých holubů. Malé děvčátko utíkalo napříč náměstím, smějíc se svému smíchu a lidem pro potěšení. Čáslenský měl velikou chuť vykřiknout na ně: „Dej pozor, ať si nepořežeš bosé nohy o lesklé střepy!“ –

IV

V lese

Lesy byly dobrými přáteli Karla Čáslenského. Les, to jest v zimě i v létě pohádka. Šerá pohádka s radostným koncem. A ten konec je paseka s červenou vůní jahod a tetelícím se výhledem do kraje.

V lese přicházely k Čáslenskému těžké myšlenky: „Nebýt Olgy, byl bych šťasten. U mne není pravdou, že pro jedno kvítí slunce nesvítí. Ona jde stále se mnou. Stojí mezi mnou a sluncem. Nechci na ni myslet, ale ona jest! Příliš mnoho z minula zůstalo ve mně!“

Lehl si do mechu.

Zavřel oči.

Chtěl spát.

Ale mozek sebou bolestně trhal:

„Kdyby tak nebylo Olgy. Dejme tomu, že by zemřela. Myslím, že s ní by zemřelo i moje minulo. Dejme tomu. Pak bych zde patrně neležel sám. Pro jedno kvítí by slunce nesvítilo čili jinými slovy poznal bych, že mohu míti rád i jiné květinčky –

Na pasece rostou ostružiny. Ty asi trhá opálené, bosé děvče. Vždy si to tak představuji. Olgu si představuji, jak uřezává tmavé, plné růže.

A sebe? Jest něco méně vyjádřitelného než člověk sám sobě? Sebe – jak si vlastně představuji sebe?“

Myšlenky tloukly do sebe jak uzavření ptáci. Horko. Čím více se napínal, aby domyslel, tím větší zmatek byl v kleci. A tím větší horko. Pak se mu myšlenky rozutekly na všechny strany. Rozevřel oči a chytil myšlenky na maličkosti jak na udice.

Na trs borůvek.

Na úporně pracujícího mravence.

Na bezcílné kmitání mouchy.

Na několik tónů ptáka.

A myšlenky se vracely.

Osvěženy.

Řekl si: „Podobám se srdci vyrytému do sněhu!“

V

Okno na náměstí

Hleděti z okna, to jest jistě laciné panoráma. Jeho zajímavost je ale také zcela úměrná jeho ceně, a proto Čáslenský více přemýšlel, nežli pozoroval:

„Kdyby u těchto lidí bylo nitro ve shodě se zevnějškem, mohli by být od té chvíle prohlášeni za svaté. Jak dobrácky vyhlíží tlustoučký pan lékárník u svých kytiček. Dojem čmeláka by byl úplný, kdyby zabzučel a vzlétl. Anebo řezník v bílé zástěře. Komu by nenapadlo: vlajka míru, vystrčená do ulice!

Proč však mě ve velkém městě nikdy nezajímali jednotlivci? Bylo jich tam mnoho. Člověk člověka neviděl, ale vždy pouze celek. V lese vidím stromy. Strom zpozoruji, stojí-li o samotě.

Množství odstraňuje výhled na jedince. Ale také zčásti odstraňuje jeho bolesti a špatnosti. Osamocenost mně vzpomíná píseň: Stojí hruška v širém poli, vítr do ní fouká. – Vítr do ní fouká – –

– Ve městě to musel být výjimečný nebo ve zvláštní chvíli spatřený člověk, abych si jej všiml. A spíš vždy žena než muž. Ku příkladu Olga, a ne lékárník nebo svou důležitou funkcí sám sebou udivený policejní komisař.

Osamocení jsou zde lidé.

Bolestnější.

Zlomyslnější.

Moje bolest by se zmírnila množstvím. Oči, uši a všechny smysly by byly obráceny ven, a ne do mě. Neměl bych čas obírat se svojí bolestí. Churavím osamoceností a mívám podivné myšlenky. Myšlím si třeba: Odjedu za Olgou a půjdeme spolu někam do kavárny. Ze žertu zavedu řeč na sebevraždy a mezi řečí se zeptám: ‚Milá, jaký dopis bys mně napsala, kdyby jsi chtěla dát sbohem mizérii tohoto světa?‘ Předložil bych jí i dopisní papír. Hodně smíchu k němu. Ona by ovšem přistoupila na tento žert a psala by. A po dopsání připomněl bych jí s veselou tváří: Adresu! Zapomněla jsi adresu! I tu by napsala. Pak mezi řečí a smíchem ukryl bych dopis. Stačilo by vyčkat několik dní, opatřit si jed a vpravit jej do bonbonu, čokolády, pomeranče nebo něčeho podobného, co možno bez podezření nabídnout a jít s Olgou na výlet. A někde v lese: ‚Prosím, vem si!‘ Pak se vrátit do města a vhodit dopis před několika dny napsaný a dobře uschovaný do poštovní schránky. Odjet domů. Následky: sebevražda, moje zdrcení dopisem a vnitřní uklidnění. Byl bych sám. Zničil bych svoji bolest. Olga mě bolí. A jest to až

příliš snadné. A myšlenka na tento čin jde stále se mnou. Myslím: Kdyby nebyla! Kdyby nebyla! Zabij ji! To jest účinek mé samoty. Zlým činí člověka samota. Obklopí prázdnotou a tichem. Našeptá myšlenku, která pomalu, pomaloučku rozlézá se po celém mém nitru. Dnes, zítra, za týden snad ji přemohu. Ale jest to hloupé přemáhat ji, poněvadž za měsíc přemůže ona mě, poněvadž tuším, že nebude ve mně nic, čím bych se postavil na odpor.

Slovem: člověka napadne myšlenka. Uzavře se s ní, hraje si s ní, až jest z ní dílo. Taková jest také vražda.

První myšlenka: Nebýt toho člověka (v mém případě Olgy).

Druhá myšlenka: Aby nebyla, jest třeba její smrti.

Třetí: Zabij!

Čtvrtá: Takto zabij! – – –“

VI

Cestou k vraždě

Řidčeji a řidčeji vycházel Karel Čáslenský ven. Jeho myšlenka, myšlenka zničení Olgy a tím i své bolesti, jej úplně zaměstnávala. Probíral jednotlivé pohyby, slova, úsměvy a smutky svého činu. Z maličkosti tvořil: Řekl při obědě: „Ten nůž je jaksí tupý!“ A u této věty zastavil se na celé odpoledne. Rozebral možnost spáchat svůj čin nožem. Vzal si dokonce k ruce Hamsunův román „Mysterie“ a se zájmem pročetl sebevraždu Karlsenovu. K večeru však odložil knihu i svoji myšlenku na nůž. Bylo v tom příliš krve. A to se mu nelíbilo, stejně jako neužil nikdy slova: vražda, nýbrž: zbavit se jí. Vražda jest tvrdé slovo, z něhož páchne krev a ztuchlost kriminálu. A on přece nebyl tvrdý, byl jen poněkud sobecký ve chtění svého

štěstí. Zabít dovedou i velmi citliví lidé. Ano, i ti, kteří nesnou pohled na zaříznutí kuřete.

Onemocní vraždou, jako se onemocní třeba tuberkulózou. A stydí se vyznat ze své nemoci, jako se stydí, dejme tomu, syfilitik.

Ale i kdyby šli mezi lidi a řekli: „Lidé, onemocněl jsem vraždou, zabijí, nebudu-li se léčit. Vynalezte lék, vypište odměnu na jeho objev, jako vypisujete na lék proti krticím nebo malomocenství!“, vysmáli by se mu. „Blázen!“ řekli by jedni. „Chce se činit zajímavým!“ řekli by druzi. A paní ševcová, která jména svých dětí obkládá gloriolou, pohrdlivě by řekla: „Oh, náš Jindříšek by podobnou hloupost nikdy neřekl!“ A chodila by od domu k domu vyprávět o hlíze města.

Nikdo by nerozuměl.

Každá myšlenka by je přivedla z rovnováhy. Proč nyní rušit svůj klid? Počkáme klidně, až zabiješ, a pak teprv vzkyplíme a zavřeme tě. Nyní jest to pouze směšné. A tak celé dny seděli doma: Čáslenský a Olga, jeden vrah a jedna zavražděná. A venku chodila děvčata, nedočkavě myslící: „Jsou nyní krásné večery. Půjdu v osm hodin k vlaku a pak na silnici.“

Dál ale vůbec nemyslí. Jsou dobře vychována. Jen některá, buď příliš odvážná, nebo že se zapomněla, myslela dál.

A hoši si říkali: „Projdu se večer po nádraží a silnici. Příští týden bude již opět úplněk. Jaká škoda!“

VII

Procházka městem

Kupředu. Stále kupředu. Myšlenku nezadrží nic na její výbojně cestě.

Ona se rozšiřuje, rozrůstá sama ze sebe. A naposled nestojí před zraky lidí člověk, ale myšlenka. Zlá. Dobrá. Veselá. Smutná. Opilá. Strážlivá.

Dnes jest ještě v mozku člověka, ale zítra se vtělí v čin a jest mimo hranici člověka.

Karel Čáslenský nemá daleko k činu. Také přestal cítit bolest z rozluky, poněvadž v něm není pro ni místa. Jest celý zaplaven neustálým obíráním se vraždou. O druhu jedu přemýšlel dlouho. Prošel jich celou řadu: od sublimátu a strychninu až k cyankáli, pro které se rozhodl. Působí rychle a bezpečně. Ale dostanu jej koupit? Řeknu: „Potřebuji jej k výrobě fotografických preparátů.“ Prodají mně jej? A neprodají-li? Nu pak, ano, vyrobím si kyselinu kyanovodíkovou. Působí dokonce ještě rychleji. Stačí destilovat kyselinu sírovou se žlutou krevní solí. Obé mně prodají všude beze všech nesnází!

Ale kolem jeho myšlenek chodily měkké pohledy matky. Dlouho je nepozoroval, až teprve otázka: „Co hochu stále sedíš doma?“ mu je odryla. Odpověděl: „Ah tak! Co venku?“ Ale myslel si: „Jest to hloupé. Matka hledí velmi vyzvídavě. Vsadil bych se nevím oč, že myslí: Jest asi náš Karel zamilován!“

A zde se zastavil: což není zamilován? Jak je to hloupě měkké slovo. Nespadá vůbec do jeho nynějších myšlenek. Ale jest třeba přece ten poměr nějak označit. Tedy dejme tomu: což nemá již Olgu rád? Nevyrostla celá vražedná touha z této lásky a odloučenosti? Jistěže ano! A dále? Dále prosím nic. – Není v něm místa pro lásku. Či spíše vražda zabila v něm lásku. I vše ostatní zničila. Stala se jeho největší potřebou. A víc! Stala se životním úkolem. Ukrajovala pomalu jeho lásku jako měsíc slunce při zatmění.

Přemýšlel příliš dlouho. Jeho vražda z nemožnosti lásky stala se vraždou pro vraždu. I zločincům myslícím a kombinujícím příliš dlouho loupežnou vraždu se tak stává. Zabijí, a neokradou.

Řekne se: Hrůza činu jim nedala dokončit dílo. Ne! Myšlenka vraždy pohltila myšlenku loupeže.

Vražda pro vraždu, to byl případ Karla Čáslenského. Řekl si: „Nemohu se již vrátit! Nesnesu ale očí matky. Půjdu ven!“

A pak vyšel na náměstí. Náměstí má prudký svah. Karel Čáslenský se usmál: „Ocitl jsem se na šikmé ploše! Doslova!“

Šel. Několik chudých výkladů přitahovalo jeho oči. Život městečka vrážel do jeho myšlenek.

Z pivovaru vyrachotil vůz plný sudů.

Kominík na střeše.

Slepice klidně spásající trávu ve stínu domů.

Výklad pana Laňky v postranní uličce. U něho se zastavil Karel Čáslenský. Četl vyvěšený zde krajinský časopis s nejnovějšími klepy městečka, zatrženými červenou tužkou:

– Pan pisatel Našeho kraje nechť dříve vyjme břevno z oka svého a pak teprve se stará o jiné. Mé břevno vešlo by se do kornoutu od šafránu, ale na jeho by nestačil ani chmelák. Atd. –

Mimo to jsou ve výkladě láhve kompotů, uzeniny podezřelých barev, a jest možno si mysliti: „Vlajky všech států sešly se zde k důležité poradě!“

Toto okno jest malou fotografií městečka. Jeho žaludkem. Jeho pohlavní otázkou, uzavřenou v malých krabičkách s nápisy: Pouze pro pány! Jeho poezií, visící nad bednami hub, brusinek, borůvek a jahod:

– Slunce jasně svítí, brm, brm, brm,
pojd', má milko, trhat kvítí, brm, brm, brm,
brusinky a jahody,
donesem je k Laňkovi, brm, brm, brm.

Tento výklad byl posledním bitevním polem Karla Čáslenského a jeho myšlenky. A před jeho ctihodnou tváří to Čáslenský definitivně prohrál. Předtím, když Čáslenský četl a prohlížel si výklad, byl u něho návrat k lepšímu. Dokonce se usmíval. Bezstarostným úsměvem člověka naslouchajícího křiku dětí. Ale pak přestal výklad křičet. Bylo zde ticho. Z blízkého průjezdu vycházel vlhký, páchnoucí chlad. Předměty ztrácely zajímavost. Přestaly být pramenem myšlenek. Není zde života, řekl si Čáslenský. A co zde tedy je, není-li života? Smrt? Ah ano, moje přítomnost usmrtila všechen život. A život, myslím a věřím, počne teprve, až zavraždím. Což může dříve mít pro mě zajímavost tento výklad, šeptané historky městečka anebo ono děvče s krásně kaštanovým vlasem? Vlasy! Ano. Měl jsem velice rád její vlasy. Potom ji celou. A ve vrcholu vášně nás život roztrhl. Osamotil. V samotě vyrostla myšlenka. Naplnila mě, usmrtila život ve mně. A abych mohl opět žít, musím uskutečnit svoji myšlenku, to jest, postavit ji mimo sebe. Ano, zabiji, abych sám mohl žít. A já chci počít život co nejdřív. Zítra, pozítří, za týden. Zítra odjedu poledním vlakem. Za týden uzří městečko můj vítězný návrat.

Za týden, výklade! Za týden, pikantní klepy! Za týden, Heleno, Marto, Máňo a vy ostatní, budete láskami Karla Čáslenského. Pro jedno kvítí slunce nebude svítit!

A tak se stal tento výklad posledním bitevním polem a Čáslenský nevléčitelně nemocným.

Přál si hodně ticha.

Chtěl vše naposled promyslit.

Šel k lesu.

VIII

Vražda

A u lesa Karel Čáslenský usnul.

Poslední myšlenka před spánkem platila jeho zítřejšímu odjezdu a vraždě, protáhla se do dřímoty, přešla ve spánek.

„Olga umřela,“ řekli mu známí ve velkém městě. A také jim vyrostl na obličejích škodolibý úsměv. Vyprávěli: „Hochu, věrná ti asi nebyla. Kdepak! Víš, svými vlasy zapalovala těla mužů. Mnoho se vypravuje. Myslíme, že Petr Helán, ten z Anglobanky, by mohl více povídat! To byl její poslední milenec!“

Běžel k Helánovi. Mlhavou ulicí, bez lidí, bez vozů, bez hluku. A pak jakýmsi temným loubím, kde neviděl vůbec nic. Pouze sebe cítil žít. Běžel dlouho.

Konečně stanul před domem. Ale nebyl to dům, pouze veliký, rozšklebený výklad, podobný výkladu pana Laňky. Stál před ním. Čekal. Dočkal se. Výklad změnil se ve dveře, které jej vpustily do světnice. Viděl Helána. Seděl na otomanu a kouřil. Z malé dýmky, jako obyčejně. Silné elektrické světlo hořelo u stropu. „Co jsi učinil s Olgou?“ Neslyšel svého hlasu, ale věděl, že to vzkřikl. A Helán mu odpověděl: „S Olgou jsem nečinil nic. Ale z jejích vlasů, které jsem jí ustříhl, když zemřela, nechal jsem si udělati tento polštářek. Ujišťuji tě, že se na něm po obědě docela dobře spí!“

Čáslenský nevěřil: „Otrávil jsi ji! Vidím ještě na skříní křivuli. Kyselinou kyanovodíkovou jsi ji zabil. Ale budu mlčet. Ano, budu, dáš-li mně ten polštářek!“

„Nedám!“

„Zabiji tě!“

„Nedám.“

Karel Čáslenský vrhl se na Helána. Nastala prudká rvačka. Plná křiku a potu. Čáslenský věděl předem, že zvítězí. Věděl, že zabije. Ale přesto bylo mu hrozně. Dýchal těžce.

Konečně zavraždil!

Zaškrtil Helána, kleče mu na prsou.

Poslední dojmy byly: rozevřená ústa mrtvolky, prudké elektrické světlo a pálení po celém těle, způsobené rvačkou.

IX

Po vraždě

Slunce, mnoho slunce svítilo do přivřených očí Čáslenského, když se probudil. Ležel chvíli, ale svrbění na rukou a nohou jej postavilo. „Vyspal jsem se v mraveništi!“ Čistil se a pak si s úsměvem přál: „Dobré jitro o čtyřech odpoledne, pane vrahu!“

Cestou k domovu myslel: „Je to zvláštní! Chtěl jsem zabít Olgu, a zabil jsem Helána. Možná, že se to stává i skutečným vrahům. Kdybych o svém snu vyprávěl některé zbožné duši mého rodného města, řekla by: ‚Prst boží! Děkujte bohu, mladíku, za tento sen!‘ Ale pámbu neměl věru nic společného s mým snem. Sny, to jest jako bláznivý obraz v biografu. Často by měl být vstup mládeži zakázán.

Stává se, že nám vyplňují naše přání. Ubohým nahrazují život. Mrzákům lásku. Mně nahradily vraždu.

Ale o tom prstu božím! Vodík a kyslík sloučením stvoří vodu. ($H_2 + O = H_2O$). Plyny v jistém poměru dají tekutinu.

Neviditelné, nehmatatelné dá viditelnou a hmatatelnou vodu. To je ohromující, a žádnému nenapadne, že voda má duši nebo že jest v tom prst boží.

Přání plus spánek rovná se sen.

Nehmatatelné dá nahmatatelné.

Méně ohromující, a přec tolik lidí věří v život duše a v prsty boží.

Ne! Setrvačnick mozku právě svojí setrvačností běží i při spánku a to jsou sny. A ještě něco. Říká se, že se zdávají hloupé věci.

Mozek = člověk

A tolik lidí jest hlupců!

Tolik o snech. A kdyby to v mém případě nebyl sen. Kdybych se byl postavil proti skutečnu. Zabil bych? Myslím, že ano! Jistě! A pak? Víím, že byl bych šťasten. Dnes však zavraždil jsem ve snu. Onu bolavou svoji část. Jest mně velmi dobře.

Vyrovnal jsem se se svými myšlenkami. Nekrvavě. Vražda bez mrtvoly a bez následků! Vrah, který zavraždí ze vzteku, msty, žárlivosti, jistě by byl zcela šťasten, nebýt těch dvou věcí: mrtvoly a následků. Zabít příčinu svého neklidu sám v sobě, to jest vrchol vraždy. Šťastné vraždy!

Já jsem šťastný vrah!

Heleno, Marto, Máño, Ando, Ello, Berto, zítra!!“

Výbava slečny Hanny Faltýnové

Úvodní kapitola

Ve třetím poschodí domu na předměstí dvoje dveře hledí na sebe. Na jedněch jest psaná vizitka:

Karel Čáslenský,
studující

na druhých vizitka není, ale dveře chvějí se celý den hrkotem šicího stroje. Bydlí zde tedy švadlena. Jmenuje se Žofie Bajerová, zkrátka slečna Žofi.

Jako slečnu Žofi ji zná:

popelář, jemuž jednou týdně udýchaně nakládá do vozu svoji bedničku popele,

pekař ze sousedního domu, jehož chléb potřebuje ráno k čaji, v poledne k polévce a večer ku kávě,
a Karel Čáslenský, uctivý protějšek.

„Poklona, slečno!“

Domácí jí však říká slečno Bajerová. Zdá se mu totiž, že slečnou Žofi by ztratilo mnoho přísnosti upomenutí: „Tento měsíc jste mně dosud nezaplatila činži, slečno Bajerová!“

Jeho hlas zatížil její oči a vynutil pokornou omluvu: „Odpusťte, vyrovnám vše tohoto prvního!“

A po těch slovech co nejrychleji přeběhne 68 schodů, poněvadž čas chudého člověka jest drahý a nutno jím šetřit.

Šicí stroj se rozhrčí. Mezi prsty počne probíhat bílé plátno jako nekonečný růženec, a Žofie se tiše modlí prostou modlitbu švadlen:

„Jsem celý den připoutána k rachotu tohoto stroje, moje ruce se dotýkají neživých věcí, moje tělo slábne věčným sezením, věčným strádáním. Ale zato srdce roste, roste, roste.

Celé tělo plní žádostí: Živote! Dej lásku, dej hodně lásky.“

* * *

Karel Čáslenský přichází domů až večer.

Jedním pohybem otočí knoflíkem elektrického světla, druhým odhodí klobouk na postel, třetím usedne na židli. Ze všech stran se k němu tlačí nábytek, poněvadž pokoj měří 16 čtverečních metrů.

Nábytek jest stále stejný a oči se nudí. Čáslenský myslí: „Moje oči jsou podobny očím vězně, k němuž mříží v pruhu přichází stále totéž světlo a stále totéž víření prachu.

Ale vězeň jest přece ve výhodě. Pruh světla leze, stíny se mění. Zde však se světlo nehne, nábytek má přesně rozložené stíny.

Nuda!“

Oči lezou po desce stolu. V rohu stolu leží několik knih.

Jsou chladné, černé a zlatě se představují:

Mechanika těles tuhých.

Hydromechanika.

Trigonometrie.

Avšak stavbě strojů nezbyl již čas na představení.

Světlo zhaslo.

Hrkot šicího stroje ustal.

Tento hukot vlastně Čáslenský dříve si neuvědomoval, poněvadž byl ustavičný jako dýchání. Teprve nyní věděl, že před chvílí existoval v pokoji hluk.

Chvilí seděl nečinně, doufaje, že světlo opět zazáří. Když se nic podobného nestalo, chystal se k hroznému zlořečení pojistkám a elektrárně. Když řekl: „Zatraceně,“ zaklepal kdosi na dveře a pokoj se naplnil hlasem jako jaro květy: „Odpusťte, že ruším, ale nemáte náhodou, prosím vás, kus svíčky? Mám nutně došít prádlo a to hloupé světlo zhasne!“

Myšlenky Karla Čáslenského rozběhly se po pokoji hledat svíčku. Ale jedna po druhé se vracela s nepořízenou. To bylo hloupé.

„Milerád bych vám, slečno, půjčil, ale sám nemám. Ani nevíte, jak mě mrzí, že vám nemohu posloužit.“

„Promiňte!“

„Prosím!“

Slečna Žofi šla temnou chodbou od dveří k dveřím a plnila mrzuté místnosti svojí prosbou.

Karel Čáslenský zůstal sedět v husté tmě. Zavřel oči. Tma se stala ještě černější.

Myslel:

„Ta švadlena je docela hezká a má pěkný hlas, prosí-li. Divím se, že jsem si jí dříve nevšiml. Šicí stroj jí sice ukradl trochu barvy a kus prsů, ale to jí nikterak nevadí. A pak, moje večery by nebyly pusté a studené. Byl by v nich život, teplo a věty. Jak jest to protivné, mít ruce nehybné samotou, ústa němá a oči zajaté suchými siny, kosiny a tangentami.“

Tohle zhasnutí byla vlastně velkolepá věc. Bůh žehnej městské elektrárně. Neboť tma přivedla ke mně její hlas, z toho se stal nápad a konečně bude také záminkou k seznámení. – Víte, slečno, včera tak rád bych vám byl posloužil! Jak mě to mrzí. A co, půjčil vám někdo svíčku? Nepůjčil? No, to se dalo čekat. Tady jsou hrozní protivové. Třeba ta naše sousedka. Babě táhne na sedmdesát a heká: ‚Bože, ty nohy, musím celé dny nosit bačkory.‘ A zatím je nosí proto,

aby nebylo slyšet, jak želvím krokem se plazí od dveří ku dveřím, sbírajíc klepy.

No a pak se již rozhovor rozpře.

Moje večery budou mít smysl. S bohem, hydromechaniko, já se chci zamilovat.

Po prvé, po druhé, po třetí!“

Čáslenský otevřel okno.

Strážník šel po protějším chodníku. Šel volně, jako by stín, který za sebou táhl, byl nesmírně těžký.

I

V nedělním odpoledni všechny ulice města běží do polí. Pole a louky se vlní. Vypadá to, jako by klasy, tráva a květy utíkaly k lesům, rozestaveným na obzoru. I lidé jdou k lesům. Nesou do nich svoje plíce, začazené městským týdnem, oči, unavené šedivou geometrií ulic, uši, bolestné tichem kanceláří a řevem dílen.

Mládí nese lesům svoje srdce.

A Karel Čáslenský s Žofíí Bajerovou jsou mladí.

Ona má markyzetovou halenku, průsvitnou jako rosa v kalichu květiny, v ruce klobouk, ve vlasech slunce. A vedle ní jde Karel, její, u šicího stroje vymodlená láska.

Dvě srdce, proťatá šípem, to jsou oni.

A den má tisíc barev a tisíc písní.

„Hle,“ myslí si Čáslenský, „jest mně třiadvacet let, ale láska mě učinila starším. Léta Žofie se spojila s mými, její starosti mě prostoupily. Není možno radovati se, je-li smutná, nemožno být smutným, směje-li se.“

A ona si říká: „Bylo mně šestnáct let, když mně zemřela maminka. Od té doby mě nikdo neměl rád. Vždy mě obklopovaly oči, které mě svlékaly na ulici. Myslela jsem, že jest jediným štěstím, mohu-li si po práci odpočinout, složit nečinně ruce a přivřít oči. Dnes vidím, že to byl pouze klid.“

A pak se jejich myšlenky spojily.

Polní cesta odkrývala jejich zrakům své zajímavosti: lezli zde dva mravenci. Možno, že to byl muž se ženou. Vyšli si na procházku a hovořili tykadly.

Motýl protrhl vzduch barevnou křivkou. Letěl samotou, zamilován do své krásy jako Narcis.

Černý brouk, kovařík, úprkem hnal se za svým broučím cílem, zmateně vyhýbaje se stéblům, kamení, nohám. Les se přibližoval. Srdce Karla a Žofie byla blízko u sebe.

Ještě dvacet kroků a uslyší jejich tlukot.

II

Večer. To je chvíle, kdy předměty mění tvary a barvy v přicházejícím soumraku.

Na domech se rozhoří obdélné hvězdy, stromy dotknou se oblohy.

Večer přináší osamělým lidem myšlenky, které jsou pěkné. Zpřítomňuje budoucnost. A nejen to, on činí z budoucnosti minulo a hledí na ni krásnými očima vzpomínek.

Ale nejbohatší je večer milenců.

Má pro ně slova, kterým nerozumí den, a polibky, které přicházejí neviděny, znenadání.

Ulice města není pro milence. Jest hlučná a světelná, trhá měkkou větu: „Jsme sami dva, pouze my dva tvoříme svoje štěstí!“

Ale za předměstím jest černý kraj. Voní zde tráva a každá dvojice má zde svůj pokoj a lože, vystavené z temna.

A sem chodí švadlena Žofie Bajerová a student Karel Čáslenský. Chodí sem každého večera mezi prací dne a noci. Karel se pak učívá do jedenáct hodin spoustě nestravitelných věcí, poněvadž si řekl: „Toto všechno musím znát, abychom se nikdy nemuseli rozloučit.“

A ona denně po procházce šije při elektrickém světle, poněvadž žaludek jest jejím vládcem.

III

Dcera paní Ireny Faltýnové, slečna Hanna, má mít za měsíc svatbu.

Žofie Bajerová šije výbavu.

„Slečno Bajerová, jen prosím si pospěšte! Nerada bych, aby se něco došívalo až po svatbě. Ale také bych nerada, kdyby to mělo být jen ledabyle ušito.

Tedy, jak jsem řekla: z batistu ušijte kombiné a košile s krajovým sedlem, z plátna noční košile. Jen prosím ty noční ušijte delší. Ah, děti, slečno, to je velká starost. A pospíšíte si, že ano, slečno!“

A paní Irena se usmívá, jako by zlatáky sypala z tváří.

„Ovšemže si pospíším, milostpaní!“

* * *

Ráno o půl šesté zvoní budík do řídkého světla. Zvoní k poplachu: „Slyšte! Slyšte! Slečna Hanna musí mít včas výbavu, jak možno ležet? Vstaňte!“

Modrý plamen ovine hrnek. Žofie si vaří čaj. V pokojíku jest chladné vlhko. Za okny se převaluje podzim. Zdá se, že mlha našla do pokoje okny. Nábytek stojí schlíple jak zmoklé slepice. Konečně se Žofie rychle nasnídá a sedá k šicímu stroji. Má chladem promodralé rty. Ruce hledají konec včerejší práce.

A když o hodinu později v protějším pokojíku vstává Karel Čáslenský, uvítá jej již známá píseň šicího stroje. A tato píseň, hrčivá jak kašel starce a tvrdá jak kamení pod rukou štěrkaře, zmlká na chvíli v osm hodin, udušena jeho klepáním a pozdravem: „Dobré jitro, Žofie, vyspala jsi se dobře?“

A hlas za dveřmi odpovídá: „Dobré jitro!“ A lže: „Ano, dobře jsem se vyspala!“

„Na shledanou večer!“

A pak se opět rozkřičí stroj. Žofie se zlomí v pase, stlačí prsa a oči hledí zblízka na tekoucí, bílé plátno.

IV

V osm hodin ráno vstává paní Irena Faltýnová. Nikdy neleží déle. Říká: „Nechci se povalovat v posteli, byl by to špatný příklad pro moji dceru. Ah, děti, co vše pro vás musíme vytrpět!“

Ale myslí: „Četla jsem, že dlouhé ležení v posteli škodí tělu a pleti. Nerada, velmi nerada bych ztratila svoji krásu. Vždyť jest mně teprve třicet devět let.“

O deváté rodina snídá. Slečna pije mléko, paní kakao, pán kávu. V pokoji jest teplo.

Vzduch voní dvěma pěstěnými těly.

Hovor se stále dotýká blízké svatby.

Jest třeba ještě mnoho věcí koupit. Lustr do ložnice budoucí mladé paní. Ale Hanna odporuje. Chtěla by do ložnice pouze lampy na noční stolky a pak do hlav otomanu vysokou stojací lampu. Stínítko zvonovité z modrého hedvábí na černém, štíhlém sloupci.

Paní souhlasí: „Ale ovšem, dítě, vždyť to zřizujeme pro tebe!“

Pán blahovolně kyne hlavou. Slečna jest šťastná.

Má již jenom jednu starost: bude výbava hotová?

„Víš, aby se mohlo vše pěkně složit do prádelníku, stužkami ovinout.“

Paní ji uspokojuje: „Ale ano, ano, bude. Švadlena mně byla doporučena jako velmi svědomitá. Ostatně zítra se přijde zeptat na monogramy, poručím jí ještě jednou. Bože, to je práce, člověk neví, kde mu stojí hlava!“

V půl jedenácté rozhrčí se elektrický zvonek. Služka otvírá. Pan inženýr Emil Hoke přišel navštívit svoji snoubenku.

V

Večery Karla a Žofie nepatří již lásce. Hanna Faltýnová se jich zmocnila.

„Pojď, pospěš, než zavrou obchody. Dala jsem natisknout monogramy pro slečnu Faltýnovou, chci je dnes vyšívat. Jest to tichá práce. Nerada bych totiž v noci šila na stroji. Ta babka z naší chodby beztak neustále vzdychá: ‚Bože, jsem jako zpřelámaná. Celou noc nemohu pro hluk oka zamhouřit.‘“

A jindy:

„Doprovod' mě, donesu ukázat tyto krajky paní Faltýnové!“

Karel si myslí: „Čert aby vzal slečnu i paní Faltýnovou. Chudák Žofie i v noci musí šít. Šítí vyplňuje celý její čas, nezbude chvíle pro lásku.“

Volné kroky, které nosily jejich lásku polními cestami, zmizely. Čas byl přesně rozpočten. Nohy počítaly s vteřinami. Vteřiny znamenaly chléb.

A v prvním poschodí krásného domu bydlela dívka, jejíž láska poroučela lásce Karla a Žofie: Jen rychle, proboha, rychle si dejte několik polibků, jen rychle nechte zahovořit srdcím, neboť já se budu vdávat a musím mít výbavu v pořádku.

Výbava není ovšem nutností v lásce, ale musí být včas, poněvadž, poněvadž – nu zkrátka proto. A vůbec, tomu vy nerozumíte!

A matka této dívky říkala: Ano, dcera má pravdu. Nebyla by omluvou vaše láska, kdybyste nemohla došít. Povinnost nade vše!

Žofie běhala po městě plná starostí. Karel ji doprovázel. Když se vraceli, políbil ji prudce na temné chodbě třetího poschodí.

„Jen si nezkaž oči, miláčku!“

VI

Když došívala Žofie poslední košili pro slečnu Faltýnovou, měla již prsty celé bolestné a oči opuchlé. Karlovi neříkala nic. Večer zakrýval její červené oči.

A nejen prsty a oči, celé tělo Žofii bolelo. Několik ohňů jí šlehlo v prsou, srdce se zachvělo.

Bylo to odpoledne. Měla radost, že došívá včas, a zpívala. Zpívala také proto, že se vracely večery patřící lásce. Dlouhé polibky, dlouhé rozhovory.

Zpívala. Šicí stroj se chvěl jak nervózní, prudce létající taktovka mechanického kapelníka. Na prádelníku pod skleněným příklopem usmívala se sádrová Panna Maria, jako by říkala: Tak, tak, vše má svůj konec!

Nábytek byl laskavější, světnice čistší.

Blížily se večery štěstí.

Zpívala a zpěv unikal rozevřeným oknem do podzimu předměstské ulice:

- - - vzaly jsou ho za ručičku,
do hor s nima zašel.
Svých oveček a chaloupky
nikdy víc nenašel -

A náhle se píseň trhá.

Zpěvačka kašle.

Šicí stroj provinile stane.

Ticho se táže: Copak? Co se stalo?

A Žofie Bajerová vykašle krev.

Krev: to je věc, která srdce obloží ledem a okno zatáhne na chvíli černou záclonou.

Hlava klesá k bílému batistu. Ale batist křičí: Paní Faltýnová poroučí, haló! Neslyšíte?

Stroj běží znovu.

Žofie však již nezpívá.

VII

Svatba slečny Hanny Faltýnové měla skvostný, slavnostní ráz. U tabule sešlo se mnoho hostů. Samá vybraná společnost. Výtečných jídel byla spousta. Všeobecně se chválily šaty nevěsty, zadělávaná kuřata s lososem a kapounové frikasé.

Paní hovořila: „Víte, jsem pro svatbu v kostele. Tady bratránek říkal: ‚Stačí přece občanský sňatek, kostel je předsudek.‘ Ale nemohla jsem se odhodlat.“

Starý, velmi důstojný pán mínil: „Dávám vám zcela za pravdu, milostivá. A také se říká: uteče-li muž ženě a měl-li sňatek v kostele, vrátí se. Uteče-li a byl-li sňatek občanský, nevrátí se!“

Smích.

„Jděte, jděte! Kdo by mluvil již o svatbě o utečení?“

Mladá paní Hanna šeptá svému muži:

„Jak se ti líbí ty náušnice od strýčinka?“

„Skvostné!“

„A což ty pendlovky od staré tety?“

„Protivné jako ona!“

Pan Faltýn si stýská: „Vidíte! Člověk to vychová, má s tím práci a přijde mladý muž a odvede si to. Osamotníme s Irenou!“

„Ah, budete jako novomanželé. Jste přece poměrně mladí!“

Stará teta příkyvuje paní Ireně: „Znám to, znám! Ta svatba dá spoustu práce, nikdo to nedovede ocenit. A vše spočívá na nás ženách. Shánění nábytku, šatů, výbavy, jídel.“

Kuchař přináší vanilkový nákyt.

A paní šeptá tetě do ucha: „A co peněz to vše stojí! Jen co ta švadlena vzala! Nekřesťanské peníze! Bohudík, že to alespoň včas ušila!“

VIII

Několik dní po svatbě Hanny Faltýnové ulehla nemocná Žofie Bajerová.

Karel Čáslenský ji navštěvoval. Sedal celé hodiny u jejího lůžka. Vyprávěl veselé historky, snaže se ji rozesmát. Přinesl k její posteli celé své rodné městečko, jehož obtloustlé, důležitě se tvářící figurky rozestavoval po světnici, snaže se ji rozesmát.

Byl zde nerozhodný páter, který nežli se oženil, dvakrát se vzdal svého kazatelského řemesla a dvakrát se k němu kajícně vrátil.

Tlustý soudce, předseda turistického klubu, důmyslně řešil těžké soudní případy. Tak ku příkladu: Vedl kamsi na výlet výpravu, a jeden hoch čímsi urazil jednu dívku. Soudce přišel nejdříve k dívce. Domlouval: „Nechte ho, on je známý sprosták.“ Pak si vzal stranou hochu: „Jen ji nechte, vždyť všichni vědí, že ona je blázen!“

Byl zde také jeden slavný rybář, který kdysi kdesi nachytl mnoho kil pstruhů. Ale když se s ním někdo vybral na rybářskou výpravu, aby se zblízka mohl obdivovat jeho umění, měl právě ten den hroznou smůlu. Figurky se množily. Světnice byla jimi zaplněná. Pan Blaf nosil od jedné k druhé důležité klepy. Žofie se smála: Ale kašel řádil mezi jejím smíchem jako časný mráz mezi květy.

* * *

Žofie rychle slábla, bylo nutno zavolati lékaře.

Starý lékař měl hladivé pohyby, vlídný úsměv a konejšivý hlas:

„Jest třeba se šetřit, slečno, a hlavně silnou stravu. A tady vám předepíši něco pro chuť k jídlu. Ano. A hledme, rozmarýnu máte za oknem. No, no, jen hodně jíst a vše bude dobré!“

A na schodech řekl Čáslenskému: „Slečna má pokročilou tuberkulózu. Kdyby měla prostředky, řekl bych: sanatorium. Ale to stojí peníze. Víím, víím. Prozatím klid!“

V pokojíku Žofie byl Karel veselý. Ale když se vrátil večer do své chladné světnice, propadl se v šedivé myšlenky.

„Hle, moje láska umírá! Vystavěli jsme si štěstí, a ono se boří. Nějaký jiný svět přišel k mojí milé a řekl: Potřebujeme prádlo, naše dcery musí mít skvostnou výbavu, šij, šij, šij! Dáme ti za to peníze na jídlo.“

Ovšem, musíš šít ve dne i v noci a nesmíš myslet na lásku. Dost možná, že se z toho roztůněš a zemřeš. Ale my jsme ti zaplatili. Máme klidné svědomí. Nenutíme tě ovšem. Ale uznej sama: máš umřít hlady, nebo prací? Takto se aspoň najíš a ještě tě politují: Chudák, dřela, až se udřela! Že bychom měli povinnost tě léčit, onemocníš-li z práce, to je absurdní myšlenka.“

Čáslenský křiví rty. Říká:

„Paní Irena Faltýnová, vražednice. Slavný soude, co zasluhuje za svoji vinu?“

Smrt.

Smrt.

Smrt.

IX

Rychle uniká život chudého člověka.

Celé dny a pozdě do noci sedí Karel Čáslenský ve světnici Žofie Bajerové. Hovoří a těší nemocnou. A ona se tváří, jako by věřila jeho tvrzení o brzkém uzdravení.

Říká: „Až přijde léto a já budu zdravá, budeme opět chodit do lesů. Víš, na to místo, kde stromy se hustě sestoupily v kruh.“

A on: „Ovšem. Nepojedu tento rok domů. Něco již si vymyslím. Také jsem pomýšlel na to, nechat studii a najít si zde nějaké zaměstnání!“

„Ale ne, vždyť už máš jen půldruhého roku. A pak – –“

Jest někdy krásné lhát si navzájem.

Po chodbě svým želvím krokem se šourá sousední babka. Vypráví celému domu, že ten student sedí u té šičky celé dny, což jest velmi nemravné. Nejsou přec ani příbuzní, ani oddáni.

* * *

Čas utíká, a Žofie slábne.

Leden honí po ulicích sních, fouká chatrnými okny do domů na předměstí.

Na stole Čáslenského leží mrtvé knihy.

Od stropu prudce klesá elektrické světlo.

16 m² podlahy ježí se stíny nábytku.

Čáslenský sedí u stolu. Jeho mozek jest naplněn tříští myšlenek jako vlhký kout, kam se hází na hromadu rozbité nádobí.

„Zítرا odvezou Žofii do nemocnice. Tmavý, uzavřený vůz s mléčnými skly ji poveze. Bude jí lépe. Kdo by ji zde obsloužil?“

Za tři měsíce bude jaro!

„Za měsíc,“ řekl doktor, „bude Žofie mrtvá.“

Mrtvá! Pokoj se protáhl. Stíny zakolísaly.

„Bude zavražděna!“ vzkřiklo srdce.

Chvíli bylo ticho. Pak srdce dodalo:

„Bude zavražděna paní Irenou Faltýnovou, chotí advokáta!“

Srdci umírala láska. A ono přitom rostlo. Tlačilo se k mozku, vyplnilo svojí červení dutinu hlavy. Mozek se topil.

Srdce stálo na nejvyšším místě a diktovalo: „Vražda plodí vraždu!“

Rostlo dále. Prorůstalo ruce.

Na stole ležel nakrojený chléb a nůž.

X

Různé zprávy

20. I. *Blázen?* Včera večer po představení „Heddy Gablerové“ vrhl se u východu divadla mladý muž na chvalně známou paní Irenu Faltýnovou, choť našeho prvního právníka, a beze slova jí vrazil ostře broušený nůž do krku. Mladík byl po svém surovém, nevyšvitelném činu ihned zadržen. Zjistilo se, že jest to jakýsi Karel Čáslenský, studující. Ubohá paní skonala ještě téže noci.

21. I. *K naší zprávě „Blázen“.* Jak se zjistilo, jest Karel Čáslenský skutečně šilencem. Na vyšetřujícího soudce zvolal: „Prosím vás, doktore, odejměte mně srdce. Chudý a třidvacetiletý člověk nesmí míti srdce!“ Zítra bude převezen do ústavu choromyslných.

22. I. *Zajímavá sebevražda.* Karel Čáslenský, vrah paní Ireny Faltýnové, spáchal sebevraždu. Vytrhl podšívku ze svého kabátu, zkroutil ji v jakýsi druh provazu a otočil si ji kolem krku. Za oba konce pak táhl tak dlouho, až se sám uškrtil. K tomu podotýkáme, co již bylo mnohokrát řečeno: Dohled nad vězni v našem žaláři jest vskutku prahanebný. Tážeme se: Kdy konečně se zřídí náprava?

Ediční poznámka

Text naší e-knihy, který jsme převzali z knižního vydání tohoto povídkového souboru z roku 1923, jsme jen v jednotlivostech v pravopisné rovině aktualizovali podle současných pravidel. Upravili jsme zejména psaní slov přejatých (*pedagogika* m. *paedagogika*, *fyzika* m. *fysika*, *fejeton* m. *feuilleton*, *tragédie* m. *tragedie*, *téma* m. *thema*), užívání velkých písmen (*Vánoce* m. *vánoce*, *bože!* m. *Bože!*), předložek *s/se* ve 2. p. (*ze sebe* m. *se sebe*). Spolu s tím jsme upravili interpunkci tam, kde znesnadňovala porozumění větné stavbě (zejména u přímé řeči).

Redakce MKP

Jaroslav Hůlka

Vrah

Ilustrace na obálce Marzufello/Shutterstock.com

Korektura Jitka Laixnerová

Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 ze 7. 2. 2025

ISBN 978-80-274-4420-5 (epub)

ISBN 978-80-274-4421-2 (pdf)

ISBN 978-80-274-4422-9 (prc)